

Den første sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til økonomi- og budgetministeren af Tove Lindbo Larsen, Camre, Svend Jakobsen, Risgaard Knudsen, K. J. Mortensen og Lone Nielsen:

„Hvilke oplysninger kan ministeren give om en ny levnedsmiddellov og dens administration?“

Ordføreren for forespørgerne (Tove Lindbo Larsen): Foranlediget af den uafsluttede forhandling i sidste samling, spørgsmål til ministre i denne samling og den almindelige debat om levnedsmiddellovgivningens indhold og administration har vi fundet det rigtigt at stille følgende forespørgsel til økonomi- og budgetministeren: „Hvilke oplysninger kan ministeren give om en ny levnedsmiddellov og dens administration?“

Økonomi- og budgetministeren (Per Hækkerup): Levnedsmiddellovgivningen regulerer et meget centralt område i samfundshusholdningen. I 1970 anvendtes således 31 pct. af det samlede private forbrug til levnedsmidler. Levnedsmidlernes andel af industriens omsætning udgjorde 29 pct.

Danmark har desuden en meget betydelig eksport af levnedsmidler, især produkter af den animalske landbrugsproduktion, hvoraf ca. 70 pct. eksporteres. Den samlede landbrugseksport udgjorde i 1970 ca. 7,3 milliarder kr.

En forudsætning for denne eksport er imidlertid, at der fra dansk side gennemføres en lovgivning og kontrol, som til stadighed honorerer de stigende udenlandske krav til varernes kvalitet og hygiejniske standard. I praksis er denne kontrol blevet udformet gennem en autorisationsordning for eksportvirksomheder, hvis produktion under ordningen undergives statslig kontrol. Udviklingen henimod større produktionsenheder har imidlertid medført, at disse statskontrollerede eksportvirksomheder nu også dækker en meget betydelig del af hjemmemarkedets forbrug af animalske fødevarer, for kødets vedkommende således over 95

pct. Hensynet til de danske forbrugere varetages derfor i vidt omfang gennem eksportkontrollen, der også fremover må udnyttes i størst mulig udstrækning.

Siden loven om levnedsmidler trådte i kraft den 1. januar 1951, er der foregået en gennemgribende og omfattende udvikling på området. Kostvanerne har ændret sig, bl. a. som følge af den højere levestandard, industrialiseringen, afvandringen fra landbruget og kvindernes øgede arbejde uden for hjemmet.

Efterspørgslen efter tilberedte levnedsmidler er steget. Erhvervene har måttet tilpasse deres fremgangsmåder for at møde forbrugernes krav i dagens samfund. Råvareproducenterne og industrien har måttet udvikle nye produkter og nye metoder. Som eksempel kan nævnes udviklingen af dybfrostteknikken og fremstillingen af færdiglavede retter. Vi importerer i stigende omfang levnedsmidler fra mange forskellige lande, og vi vil i de kommende år opleve, at syntetiske levnedsmidler — imitationsprodukter — i stigende omfang vinder frem. Inden for detailhandelen har man i vid udstrækning forladt den traditionelle manuelle betjening til fordel for selvbetjeningssalg af detailpakkede levnedsmidler i supermarkeder o. lign. Der er sket en vidtgående koncentration af fremstilling og detailhandel til færre, men større enheder.

På baggrund af disse udviklingstendenser er det regeringens opfattelse, at der nu må gøres en indsats for at modernisere og tilpasse levnedsmiddellovgivningen med særligt henblik på at opnå den bedst mulige beskyttelse af forbrugerne. Dette skyldes ikke mindst, at udviklingstendenserne også indebærer en række faremomenter. Det gælder således anvendelsen af midler til bekæmpelse af plantesygdomme og antibiotikabehandlingen af husdyr samt en række andre muligheder for forurening af levnedsmidlerne, som man særlig har erkendt i den seneste tid. Den teknologiske udvikling har understreget behovet for sikring af forbrugerne mod anvendelse af skadelige farve-

[Økonomi- og budgetministeren.]

stoffer og andre tilsætningsstoffer. Der opstår også en række nye hygiejniske problemer, når levnedsmidlerne i stadig større udstrækning sælges i færdigpakket stand. Herved unddrager levnedsmidlernes hygiejniske beskaffenhed sig i vidt omfang forbrugernes bedømmelse. Anvendelsen af detailpakninger rejser derfor også et stærkt behov for standardiserede regler om mærkning, således at forbrugerne får mulighed for at bedømme varens egenskaber i forhold til dens pris og for at sammensætte deres kost rigtigt. Det daglige arbejde bliver i vore dage stadig lettere i rent fysisk henseende, og dette ændrer naturligvis kostvanerne. Behovet for en række vigtige næringsmidler som protein, jern, kalcium og vitaminer er imidlertid ikke afhængigt af den fysiske aktivitet. Det er derfor vigtigt, at levnedsmidlerne har en korrekt sammensætning ud fra ernæringshygiejniske og medicinske synspunkter, og dette hensyn må søges varetaget også gennem lovgivningen.

De forhold, jeg her har peget på, var også afgørende for socialdemokratiets fremsættelse af forslag til folketingsbeslutning om en ny levnedsmiddellov den 25. februar 1971. Der var under debatten principiel enighed om disse synspunkters vægt. Men dertil kom et andet forhold, som blev fremhævet fra alle sider, nemlig dette, at regelsystemet og organisationen er for kompliceret. Det blev anført, at dette bl. a. forringer muligheden for at føre nye produkter på markedet.

Socialdemokratiets forslag nåede ikke frem til anden behandling, inden folketingsåret sluttede. I den forløbne tid er der imidlertid på embedsmandsplan arbejdet med spørgsmålene, især i et udvalg om koordinering og forenkling af levnedsmiddellovgivningen, som landbrugsministeriet nedsatte i april 1970.

Efter sin tiltræden har regeringen overvejet mulighederne for at forbedre de lovgivningsmæssige og administrative forudsætninger for løsningen af disse ofte meget komplicerede spørgsmål. Det er vigtigt, at disse forudsætninger er i orden; problemerne kan ikke løses én gang for alle blot ved vedtagelse af en lov. Det gælder her om stadig at kunne tilfredsstille de krav, udviklingen i teknologi og videnskab stiller.

Inden jeg går over til at omtale de foranstaltninger, regeringen vil træffe nu og på længere sigt, skal jeg nævne nogle karakteristiske træk ved den gældende ordning.

Grunden til, at levnedsmiddellovgivningen for den uindviede må forekomme uoverskuelig, er vel, at den har sin rod tilbage i en tid, hvor spørgsmålet om varenes sundhedsmæssige standard var mindre kompliceret end nu. Kun på områder, hvor særlige eksport hensyn gjorde sig gældende, blev der opbygget en mere fast kontrol. Dette hensyn til eksportvarernes kvalitet spiller fremdeles en væsentlig rolle for opbygningen af den danske levnedsmiddellovgivning og levnedsmiddelkontrol.

På den ene side har vi således den generelle levnedsmiddellov fra 1950. På den anden side gælder en række særlige love, hvoraf de fleste er givet med henblik på at skabe hjemmel for de sundhedsmæssige og kvalitetsmæssige krav, der må stilles af hensyn til danske landbrugsprodukters konkurrencemæssige stilling på eksportmarkederne.

Levnedsmiddelloven fastsætter, at uanset at der gælder særlige love om bl. a. kød, smør, ost, mælk, æg og fisk, kommer levnedsmiddellovens regler til anvendelse, medmindre der i medfør af disse særlige love stilles mindst lige så strenge krav.

De nævnte særlige love dækker således de store grupper af animalske levnedsmidler, som samtidig er dem, der kræver den mest intensive kontrol. Da der generelt stilles strenge krav til eksportvarerne, foreligger der derfor den situation, at vi har nogle effektive virkende kontrolsystemer for de traditionelle animalske varegrupper, medens indsatsen på det generelle område og med hensyn til samordningen af de forskellige kontrolsystemer hidtil har været mere beskedet. Selv om det er en detalje i den store sammenhæng, har dette forhold medført visse problemer for specielle animalske levnedsmidler, som er faldet uden for de traditionelle hovedgrupper.

Der er ikke givet generelle regler om tilsætningsstoffer til levnedsmidler i form af positivlister, dvs. lister over godkendte tilsætningsstoffer. I medfør af levnedsmiddellovgivningen er der imidlertid udfærdiget en række særlige bekendtgørelser, der nærmere regulerer eller forbyder anvendelsen af potentielt farlige stoffer. Initiativet hertil er i

[Økonomi- og budgetministeren.]

det væsentlige kommet fra sundhedsstyrelsen eller statens levnedsmiddelinstitut.

Jeg vil dog gerne gentage, at den almindelige levnedsmiddellov principielt gælder forud for de omtalte særlove. Det betyder, at der ikke er noget retligt til hinder for, at man inden for levnedsmiddellovens rammer fastsætter de regler, man ud fra forbrugerbeskyttelseshensyn finder ønskelige. Allerede den gældende lovgivning giver således gode muligheder for en beskyttelse af forbrugerne, men disse muligheder vil blive forbedret, hvis man moderniserer levnedsmiddelloven på forskellige punkter. Landbrugsministeriets koordinationsudvalg har stillet en række væsentlige forslag i denne henseende, navnlig om en revision af levnedsmiddelloven.

Efter udvalgets forslag skal en ny levnedsmiddellov indeholde:

For det første hjemmel for udstedelse af et generelt butiksregulativ for indretning af levnedsmiddelbutikker og for varenes opbevaring og udlevering, for det andet hjemmel for fastholdelse af regler om tilsætningsstoffer, herunder farve- og konserveringsmidler o. lign. til alle varer, for det tredje hjemmel for fastsættelse af regler om sammensætning og næringsindhold for visse varer, for det fjerde hjemmel for fastsættelse af bestemmelser om emballering af detailpakkede levnedsmidler og om deklARATIONER, for det femte hjemmel til at fastsætte regler om tolerable restkoncentrationer af bekæmpelsesmidler og lægemidler samt om forurening og endelig for det sjette hjemmel til at fastsætte produktionsregler og transportregler for vareområder, der falder uden for hovedgrupperne.

Dybfrostloven og loven om vitaminregler vil herefter kunne ophæves.

Levnedsmiddelloven bør ifølge udvalgets forslag sortere under ministeren for forureningsbekæmpelse. Specielt bemærkes, at indførelsen af et fælles butiksregulativ betyder meget væsentlige lovtekniske og administrative forbedringer; sundhedsvedtægternes forskellige bestemmelser om butikker og de enkelte lovgivningers bestemmelser herom ophæves og erstattes af det fælles regulativ.

Endvidere foreslår udvalget en harmonisering af lovgivningen om mælk, således at

alle bestemmelser samles i loven om mælkekontrol under landbrugsministeriet.

Efter forhandling i udvalget har man i praksis løst spørgsmålet om fremstilling af blandede produkter, f. eks. af kød og fisk. Dette vil blive indarbejdet i den nye lovgivning.

Udvalget foreslår, at de kommunale kødkontrolregulativer ophæves. Bestemmelsen i kødkontrollovgivningen om, at kødvarer fra en ikke-autoriseret virksomhed ikke kan indføres i en anden kommune uden tilladelse fra dennes sundhedskommission, foreslås ophævet.

Disse forslag skal udformes nærmere i lovteknisk henseende, og i denne forbindelse anbefaler udvalget, at man gennemfører den størst mulige harmonisering af reglerne.

Regeringen agter snarest muligt at gennemføre en række af disse forslag. Det er samtidig hensigten at iværksætte en mere gennemgribende revision af lovgivningen med henblik på at opnå den bedst mulige beskyttelse af forbrugerne. I forbindelse med revisionen er det også hensigten at opnå de størst mulige administrative forbedringer, det vil bl. a. sige en smidigere administration til gavn også for virksomheder og butikker.

Hvad ressortfordelingen angår, mener regeringen, at den indtil videre må opretholdes, således at lovgivningen om de store grupper af animalske levnedsmidler henhører under landbrugsministeriet og fiskeriministeriet. Lovgivningen om de øvrige levnedsmidler og bestemmelser, der er fælles for alle varegrupper, især regler om tilsætningsstoffer, forurening, restkoncentrationer af bekæmpelsesmidler og medicin samt reglerne om forhandling i detaileddet, bør derimod henhøre under ministeren for forureningsbekæmpelse.

Dette beror navnlig på den dominerende rolle, eksporten direkte og indirekte spiller for den samlede produktion af animalske levnedsmidler. En effektiv eksportkontrol er af stor betydning, og denne kontrol vil blive besværliggjort, såfremt der uden en nøje gennemgang af den gældende lovgivning indføres en ressortmæssig skillelinje i reglerne om de traditionelle eksportvarer. Hertil kommer, at kontrollen med de animalske levnedsmidler på afgørende måde hænger sammen med det offentliges indsats med

[Økonomi- og budgetministeren.]

hensyn til bekæmpelse af sygdomme hos husdyrene, dvs. det egentlige veterinærvesen under landbrugsministeriet.

I de skitser til en omordning af lovgivningen, som det landbrugsministerielle udvalg har givet, bygger man da også i hovedsagen på den gældende ressortfordeling.

For animalske levnedsmidlers vedkommende må den bakteriologiske og kvalitetsmæssige kontrol anses for tilfredsstillende, især for så vidt produktionen omfattes af eksportlovgivningen. Det, gennemgangen først og fremmest skal tage sigte på, er derimod de generelle regler om tilsætninger, forureninger, deklarationer m. v. og de særlige regler, der gælder for de produkter, der falder uden for kredsen af traditionelle eksportvarer. Ved revisionen må man søge at opnå den bedst mulige harmonisering af disse almindelige regler med den særlige lovgivning om animalske levnedsmidler. Dette gælder også administrationen af reglerne, både på centralt og lokalt plan.

Administrationsdepartementet vil tage det fornødne initiativ til iværksættelse af revisionen. Med henblik herpå vil der blive nedsat et embedsmandsudvalg med repræsentation for de interesserede ministerier.

Med sigte på den nævnte revision er det imidlertid regeringens hensigt umiddelbart at gennemføre visse ændringer i den administrative opbygning.

Det er væsentligt på dette område at have organer, som kan sikre, at regeldannelsen og forvaltningen er hensigtsmæssige i henhold til de ønsker og den viden, som foreligger hos administrationen, forskningen og i forbruger- og erhvervskredse. Det er derfor hensigten, at der under ministeriet for forureningsbekæmpelse skal nedsættes et levnedsmiddelråd, som skal være rådgivende for regeringen i levnedsmiddelepørgsmål. Rådet skal sammensættes af repræsentanter for erhvervene, forbrugerne, forskningen, ministerier og styrelser. Ved oprettelsen af et sådant råd vil man få et fast og kvalificeret forum for den udveksling af synspunkter, som løbende må finde sted.

Ministeriet for forureningsbekæmpelse vil, især til støtte for revisionen og systematiseringen af regelsystemet, oprette en administrativ enhed inden for ministeriets rammer. Denne enhed skal dels kunne medvirke ved

administrationen, dels følge udviklingen med henblik på nye initiativer, hvor sådanne skønnes påkrævet. Oprettelsen af denne enhed vil ikke give anledning til væsentlige personaleudvidelser.

Ved gennemgangen af administrationssystemet må man tilstræbe den størst mulige enkelhed, således at både virksomheder, der fremstiller levnedsmidler, virksomheder, der forhandler levnedsmidler, og forbrugere vil få en overskuelig og let adgang til at komme i forbindelse med myndighederne, hvad enten det gælder om at opnå produktionstilladelser eller at klage over varer. Den løbende kontrolfunktion må på tilsvarende måde effektiviseres og forenkles.

Statens levnedsmiddelinstitut under ministeriet for forureningsbekæmpelse beskæftiger sig først og fremmest med levnedsmidlernes kemiske sammensætning. Disse opgaver skal instituttet videreføre og herunder tilrettelægge og lede den landsdækkende kemiske kontrol. Derimod skal instituttet principielt ikke beskæftige sig med egentlig forvaltning. Dets nuværende administrative beføjelser vil blive henlagt til den særlige enhed under forureningsbekæmpelsesministeriet, der vil administrere dem i samarbejde med veterinærdirektoratet.

Regeringen vil snarest træffe foranstaltninger, herunder tage de nødvendige lovgivningsinitiativer, til at nedsætte et levnedsmiddelråd og gennemføre de ændringer, som er foreslået af landbrugsministeriets koordinationsudvalg. Endvidere vil regeringen iværksætte den videregående lovrevision og træffe sådanne foranstaltninger, at veterinærdirektoratet indtil videre kan stå til rådighed for ministeriet for forureningsbekæmpelse i den daglige administration.

Ordføreren for forespørgerne (Tove Lindbo Larsen): Jeg vil gerne takke ministeren for redegørelsen, og jeg vil samtidig give udtryk for tilfredshed med, at det nu ser ud til, at der vil ske noget på området. Den seneste tids udvikling stiller også krav om en løsning. Jeg tænker her på befolkningens ændrede arbejds- og spisevaner, på forskningsresultaterne på det ernæringsfysiologiske område og på kravene fra industrien om en forenkling på området.

Når dertil kommer, at man tidligere her i tinget har forsøgt forbedringer gennemført

[Tove Lindbo Larsen.]

uden resultat, må tiden være inde nu til at ændre det bestående. Det er mit indtryk — hvis jeg skal give en samlet vurdering, før jeg går mere i detaljer med ministerens oplæg — at forbrugeren har fået en betydelig bedre placering end hidtil. Man tager mere hensyn til forbrugeren, ja, ministeren taler endog om en beskyttelse af forbrugeren, og det anser jeg for at være af overordentlig stor betydning.

Vi skal lovgive for mennesker, og vi skal lovgive for menneskers sundhed. Naturligvis skal vi også forenkle vor administration, så det ikke bliver en hovedpine og en langsom proces for erhvervene at få godkendt nye produkter.

Et moderne samfund har brug for produktudvikling, og administrationen må ikke lægge hindringer i vejen for dette. Samtidig må produktudviklingen tilgodese forbrugers krav både på det ernæringsmæssige og det prismæssige område.

Vi kan ikke leve med de bestemmelser, vi har i dag, og jeg kan nævne nogle eksempler, som ganske tydeligt viser, at der må ske en ændring på området.

Vi har ofte hørt bestemmelsen om marmelades indhold af sukker, det kan være lidt forslidt; men jeg vil godt lige redegøre for udviklingen på det område, så man får et bedre indtryk af, at der er behov for en modernisering. Bekendtgørelsen angående fremstilling af frugtmarmelade af 24. juli 1942 foreskriver, at ren frugtmarmelade, dog ikke af æbler, i færdig stand skal indeholde mindst 60 pct. sukker, målt med refraktometer. Ren frugtmarmelade fremstillet af æbler skal indeholde mindst 50 pct. sukker. Bekendtgørelsen blev i 1955 taget op til revision, hvorefter det bestemtes, at målt på refraktometer skal frugtmarmeladen mindst have samme brydningsindeks som en 50 pct. opløsning af sakkarose i vand.

Som det ses, er der kun taget hensyn til sukkerindholdet, hvilket i praksis vil sige, at frugt i marmelade kan erstattes med sukker. Forbrugeren har ingen garanti for, hvor meget frugt der findes i marmeladen, og da de fleste marmeladedeclarationer lyder på „frugtmarmelade“, ville det vel være naturligt, at man fik noget at vide om frugtindholdet. Selve deklARATIONEN „frugtmarme-

lade“ skulle vel også betyde, at hovedingrediensen var frugt af en eller anden art; men som den nuværende bekendtgørelse er udformet, kan nævnte deklARATION være misvisende. Når vi ved, at det af sundhedsmæssige grunde er helt urimeligt med så højt et sukkerindhold, vil enhver forstå, at der er et behov for en modernisering.

Et andet eksempel, som nok har lige så stor, om ikke større betydning i dansk kost, er kødindholdet i pølser m. m. Bekendtgørelserne for bl. a. pølsevarer foreskriver kun den maksimale mængde af anvendt mel, 5 pct.; derimod står der intet om den anvendte mængde af kød eller fedt. For at beskytte forbrugeren mod de uhyrligheder, der af konkurrencemæssige årsager ofte ses på pølsemarkedet, vil en bekendtgørelse omhandlende minimumsindholdet af kød og maksimumsmængden af fedt være ønskelig, ja, jeg kunne næsten sige påkrævet. Ernæringsmæssigt er vi i høj grad interesseret i at nedsætte fedtforbruget, ikke mindst det animalske.

Jeg mener, at disse eksempler absolut fortæller os, at der er al mulig grund til at søge en modernisering på området.

Jeg anser det for rigtigt, at ministeren i sin plan har søgt at harmonisere de forskellige regler, der findes, og jeg anser det embedsmandsudvalg, man har nedsat til at gennemgå de eksisterende love og bekendtgørelser, for meget væsentligt med hensyn til at få ryddet op i virvaret. Jeg vil gerne udtrykke en særlig anerkendelse over for planen om et levnedsmiddelråd; både rådets sammensætning og dets kommissorium taltaler mig meget. Det er givet, at der på levnedsmiddelområdet som på mange andre områder vil være en rivende udvikling, og det er her vigtigt at have et organ, der er kvalificeret til at sikre, at vi ikke kommer til at opleve, at udviklingen igen løber fra levnedsmiddellovgivningen, både administrativt, forskningsmæssigt og oplysende. Den alsidige sammensætning af levnedsmiddelrådet skulle sikre, at alle fagområder blev dækket ind.

Jeg vil gerne understrege, at jeg hermed anser forbrugeren for en lige part i sagen med de øvrige. Vi har oplevet og oplever stadig, at man har svært ved at se, at forbrugeren skal accepteres i lighed med producent og forhandler. Måtte dette være

[Tove Lindbo Larsen.]

banebrydende for en nytænkning hos alle, at forbrugeren skal accepteres som den ene part i en lang række sager. Det er ubegribeligt, at det ikke er lykkedes at bryde stærkere igennem for forbrugerne noget før, da vi jo i realiteten alle er forbrugere. Men med dette er den indstilling formentlig ændret, og det vil jeg glæde mig over.

Hovedlinjerne i levnedsmiddellovgivningen ser jeg som 5 punkter:

- 1) Den administrative ordning.
- 2) Tilsætningsstofferne, såvel de ønskede som de uønskede.
- 3) Deklaration på levnedsmidler.
- 4) De hygiejniske forhold.
- 5) Kontrolleringen.

Rækkefølgen er ikke en rækkefølge efter betydning, men blot en oprensning af disse områder.

Den administrative ordning har jeg netop kommenteret, og jeg tror, det er i orden, at det, der vender ud mod de respektive erhverv, henhører under landbrugs- og fiskeriministeriet, mens det, der vender ud mod forbrugerne, henhører under en særlig afdeling under ministeren for forureningsbekæmpelse. At vi tillige får skabt en forenkling, mener jeg er rigtigt, og det må anses som et absolut krav. Jeg stiller store forventninger til det udvalg, der skal gennemgå de eksisterende love og regler.

Vedrørende det andet punkt, jeg omtalte, tilsætningsstofferne, må vise det i to hovedafsnit. For det første de såkaldte kemikalier. For det andet de ernæringsmæssigt ønskelige tilsætningsstoffer.

At det ikke drejer sig om nogle enkelte stoffer, der tilsættes levnedsmidlerne, kan jeg vist bedst belyse ved kort at nævne en dagskost, der er bragt i Ugeskrift for Læger for nogen tid siden:

Spiser man morgenmad komplet, får man franskbrød med benzoylperoxid og bromat, smør med pesticidrester, antibiotikarester, æg med kviksølv og lindan, marmelade med farve, benzoesyre, aromastoffer og minimum 50 pct. sukker samt smøreost med emulgeringsmidler og perborat.

Til frokost kan man spise rugbrød med propionsyre, margarine med farve, anti-oxidanter og konserveringsmidler, marineret sild med hexamethylentetramin,

spegepølse med nitrit, gulerødder med petroleumssmag, endrin og aldrin, salt med anticaking midler, sodavand med roer, farve og aromastoffer, mayonnaisesalat med farve, bakterier, emulgatorer, anti-oxidanter, aromastoffer og emballagerester.

Og forestiller man sig, aftensmaden står på hamburgerryg, får man polyfosfat, nitrit, antibiotika- og pesticidrester. Døsekartoflerne indeholder sulfit, vinen svovldioxid og appelsinen til dessert diphenyl eller orthophenylphenol.

Selv om det måske nok er lidt overdrevet, så må man nok sige, at der kan være grund til at få styr på alle disse stoffer. Man kunne have lyst til at tilføje et: velbekomme!

Det er vigtigt for os at få klare bestemmelser om, hvad der må anvendes, og hvor meget det kan forsvares at man anvender. Der findes nogle hovedgrupper af tilsætningsstoffer, og jeg skal kort nævne dem: konserveringsmidler, emulgeringsmidler, stabilisatorer, farvestoffer og aromastoffer. Man kunne godt nævne flere, men her er en række af dem. Jeg mener, det er rigtigt, at vi laver nogle moderniserede positivlister, så det er lettere for fabrikanterne at vide, hvad man må, således at vedkommende også kan deklarere sin vare med det. I Sverige udarbejder man en levnedsmiddelbog, der årligt revideres. Det er værd at overveje, om vi skulle indføre noget tilsvarende i Danmark.

Man har søgt at lave nogle internationale regler på området, men det er dog ikke lykkedes at få dem anvendt overalt, hvilket nok heller ikke er hensigtsmæssigt, da forholdene er så forskellige — man kan blot tænke på lande som Grønland og Italien. Der findes imidlertid fællesmarkedsbestemmelser om farvestoffer, konserveringsmidler, antioxydanter og overfladebehandling af citrusfrugter. Det må vi tage hensyn til i vore fremtidige regler, ligesom vi også skal kende vores begrænsning på området. Her tænker jeg på de anvendte mængder. Jeg ved godt, at mange anvender de såkaldte ADI-liste — acceptable daglige indtagelser — men som hovedregel mener jeg at man må bruge denne „ikke at tilsætte mere end højst nødvendigt“, da kombinationen af alle disse stoffer også kan reagere på forskellig måde.

Jeg kan lige indskyde, at Norge fra ja-

[Tove Lindbo Larsen.]

nuar 1973 forbyder anvendelsen af nitrit. Det er i mange tilfælde teknologisk helt unødvendigt at bruge nitrit som konserveringsmiddel. F. eks. i dybfrostvarer er det overflødig, da temperaturen er så lav. Det kan så kun være et spørgsmål om udseende, og dér har vi nok også brug for nytænkning.

Jeg må altså konstatere, at vi har brug for rene, let forståelige positivlister afpasset efter de lande, vi samhandler med, men med folkesundheden i centrum.

Den anden del af tilsætningsstofferne var de ernæringsmæssigt ønskelige. Det viser sig ved adskillige undersøgelser, at hvis man ikke tilsatte vitaminer B1, B2 og C-vitamin, ville mange mennesker komme i underskud heraf. Også jern spiller en stor rolle og må accepteres som tilsætningsstof.

En anden side af sagen er de tilberedte levnedsmidlers forholdsmæssige indhold af kulhydrat, fedtstof og proteiner. Vi må erkende, at anvendelsen af de tilberedte levnedsmidler bliver mere og mere omfangsrig. Den danske kost har en gennemsnitlig fedtkalorieprocent på ca. 40, og det ønskelige efter ernæringseksperterers udsagn er, at den ligger på omkring 25-30. Det har sundhedsmæssig betydning. Antallet af blodpropper blandt befolkningen har været stærkt stigende i de senere år, samtidig med at fedtforbruget er steget. Det er for mange ernæringskyndige et tydeligt bevis på forkert ernæring; og det vil med hensyn til levnedsmiddelovgivningen sige, at vi ikke skal sætte minimumskrav for fedtindholdet i vore levnedsmidler. Tilmed er det heller ikke ligegyldigt, hvilke slags fedtstoffer vi indtager. Det bør være tilladt at anvende vegetabilisk fedtstof, polyumættede fedtsyrer, i betydelig større omfang, end det er nu. Jeg mener, det er foruroligende med det sygdomsbillede, der tegner sig i de industrialiserede lande. Sæt det i forbindelse med fedtforbruget og fedtstoffernes art.

Dødeligheden af åreforkalkning, der kan skyldes kostens fejlagtige sammensætning af kulhydrat, fedtstoffer og protein, er steget voldsomt de sidste år. Forskningsresultaterne viser, at kostens sammensætning, cigaretrykning og manglende motion er hovedårsagen til dette. Sygdommen melder sig desværre allerede i en tidlig alder, for mænd i omkring 40-50 års alderen, for kvinder 10

år senere. De to punkter med cigaretrykning og manglende motion kan vi næppe lovgive for, og det hører heller ikke ind under dette område, men vi kan åbne muligheder for bedre produkter ved ikke at lave begrænsninger og samtidig kræve en deklaration på produkterne, så der bliver mere åbenhed; forbrugerne kan så læse om indholdet og vurdere betydningen for ernæringen.

For yderligere at belyse sagen kan jeg lige nævne, at en nordisk ekspertgruppe af læger og ernæringsforskere officielt har udsendt en meddelelse om retningslinjer for kostens sammensætning. Her peger man på, at det samlede kalorieforbrug bør nedsættes, og det har relation til både sukkeret og fedtstofferne i vore levnedsmidler og lovgivningen herom. Man peger samtidig på fedtstoffernes sammensætning, man peger på forbruget af sukker og sukkerholdige stoffer, og alt kan sættes i relation til levnedsmiddelovgivningen. Derfor må vi forme den på en sådan måde, at man kan efterleve disse regler.

Det tredje punkt, jeg anså for at være en af de ting, vi skal tage fat på, er deklaration af levnedsmidlerne. Der er i øjeblikket intet krav på dette område, alt er på frivillig basis. Når mad tilberedes som hel- eller halvfabrikata og emballeres i salgskartoner, er det umuligt for forbrugeren at vide, hvad man køber. I øjeblikket udføres denne deklaration højst forskelligt, hvis den udføres. Jeg mener, at en deklaration bør indeholde oplysninger om for det første næringsværdi, men på en sådan måde, at man uden at være specialuddannet kan forstå den og ikke behøver lang tid for at sætte sig ind i det. For det andet en oplysning om de tilsatte stoffer. For det tredje oplysning om varens nettoindhold, prisen og enhedsprisen pr. liter eller kilo. Det skal være muligt for forbrugeren at aflæse dette, så man ikke har behov for 5 minutter før lukketid at stå og omregne prisen for 735 g til en kilopris for at kunne sammenligne varerne. For det fjerde holdbarheden, derindunder kommer også en åben og tydelig datomærkning, opbevaringsråd og oplysning om opbevaringstiden. Jeg mener, det er nødvendigt, at vi får en åben oplysning, sådan at forbrugeren kan læse den, intet bør være i kode. For det femte mener jeg, at varebetegnelsen skal være korrekt oplysende, og helt generelt må

[Tove Lindbo Larsen.]

kravet til en deklaration være, at den er ensartet, den er lætfattelig, og den er tydelig.

Også et par bemærkninger om det fjerde hovedpunkt, de hygiejniske krav, dels under tilberedningen og dels under distribution og handel. Her mener jeg det er vigtigt, at vi, som ministeren nævnte det, får ensartede regler over hele landet, så sundhedsmyndighederne rundt omkring i landet skal arbejde efter de samme regler, således at vi ikke oplever forskelligheder i forskellige byer. Bestemmelserne om detailhandelen bør være både ensartede og forbrugervenlige. Som forbruger må man forlange en omfattende hygiejne ikke mindst i forbindelse med tilberedning af færdige middagsretter.

Endelig anser jeg som det femte punkt kontrol for meget væsentligt. Man må jo være sikker på, at de krav, der opstilles, bliver overholdt. Nogle vil måske anse det for at være omkostningsfordyrende, men det har vist sig, at den, der driver en fornuftig produktudvikling, fremstiller varer under hygiejnisk korrekte forhold og producerer en kvalitetsvare, der er veldeklareret, sagtens kan klare sig mod andre producenter.

De forventninger, man har stillet i forbindelse med en modernisering af levnedsmiddellovgivningen, mener jeg nok vi kan regne med bliver indfriet, når vi når de mål, ministeren her har ridset op for os. Med en forenkling af administrationen, en lettere, rationel arbejdsgang for erhvervene, en beskyttelse af forbrugeren og et levnedsmiddellråd som en alsidig inspirerende kontrol-lant, ja, så må jeg sige, at vi går en lysere fremtid i møde på levnedsmiddelområdet, og jeg kan give mit partis støtte hertil.

Gerda Møller: Den konservative folketingsgruppe deler ønsket om en mere hensigtsmæssig og tidssvarende levnedsmiddellovgivning. Fru Tove Lindbo Larsen sagde, at nu ser det ud til, at der skal ske noget. Ja men der er jo sket noget hele tiden. Det var jo derfor, den forrige regering allerede i april måned 1970 nedsatte det embedsmandsudvalg under landbrugsministeriet, som nu har afgivet delbetænkning, og som også er kommet med en redegørelse for de hidtidige overvejelser, som udvalget har gjort sig med

hensyn til principperne for opbygningen af en revideret levnedsmiddellovgivning.

Det er jo ikke, fordi lovgivningen med hensyn til varernes kvalitet og hygiejniske standard har været dårlig, at diskussionen om denne lov af og til er gået lidt højt, men først og fremmest fordi alle, der på en eller anden måde har haft noget at gøre med levnedsmiddellovgivningen, er stødt på sære, uforståelige forhold, også fordi administrationen af dem har været for besværlig, og fordi den har sorteret under fire forskellige ministerier.

Det må være naturligt, at sigtet med en levnedsmiddellovgivning i første række må være at værne forbrugernes helbred, men her er jo et område, hvor man kan sige, at udviklingen er løbet lidt fra den. Man er ikke helt fulgt med med hensyn til de faste regler, der bør være for kontrollen med de tilsætningsstoffer, det være sig konserverings- eller farvestoffer, som nu bliver mere og mere almindelige inden for levnedsmiddelindustrien. Man har heller ikke rigtig fulgt med med hensyn til regler for, hvor stort et indhold af medicinrester der må være i vore fødevarer, og med hensyn til kravene til visse næringsmidlers sammensætning og behandling og også i et vist omfang til emballage og mærkningsbestemmelser og de hygiejniske forskrifters rækkevidde i det hele taget.

Men det hænger jo sammen med, som økonomi- og budgetministeren var inde på, de nye kostvaner, herunder bl. a. udbredelsen af anvendelsen af dybfrostvarer og færdiglavede retter inden for husholdningen samt det nyeste produkt, som måske ikke er helt så almindeligt endnu, men som vi ved vil blive et større og større led i vores daglige husholdning fremover, nemlig de syntetiske levnedsmidler som f. eks. vegetabilsk protein eller plantekød, som man også kalder det. Det hænger også sammen med anvendelsen af de forskellige midler til bekæmpelse af plantesygdomme og antibiotikabehandlingen af husdyr.

Der har også været kritik og er stadig væk kritik af vejen frem til godkendelse af nye produkter. Alle er enige om, at den er for lang, den er for besværlig, den er heller ikke fremmende for nye initiativer. Undertiden truer den oven i købet med at sætte hele udviklingen på visse områder i stå.

[Gerda Møller.]

Jeg har selv tidligere her fra denne talerstol rejst spørgsmålet om det urimelige i, at et mejeri herhjemme kunne sende højt udviklede varer til de amerikanske tropper i Vesttyskland, medens de samme varer ikke måtte sælges herhjemme. Og da det fortsat efter det oplæg, der nu ligger fra ministerens side, skal være landbrugsministeriet, der skal godkende de nye landbrugsprodukter, så har jeg ikke megen tiltro til, at der vil ske noget virkelig fremskridtsvenligt på hele produktudviklingsområdet. Hvorfor ikke i højere grad gøre brug af f. eks. statens forsøgsmejeri og alle de andre institutioner, vi har på levnedsmiddelområdet?

Hvis man ikke gør noget for at forhindre, at staten eller organisationerne virker konserverende eller hæmmende for den udvikling, der er i gang, så lægger man hindringer i vejen for den dynamik, der er konkurrencens vigtigste element. Jeg ved godt, at vi får et stort hjemmemarked, når vi forhåbentlig bliver medlem af fællesmarkedet. Men samtidig skal vi ikke glemme, at vi også kommer ud for konkurrence fra de lande, som allerede har deltaget i internationalt salgsarbejde i et helt andet omfang, end vi har gjort.

Når man nu ser på, hvilke foranstaltninger regeringen så vil træffe for at forbedre og modernisere lovgivningen, så synes jeg nok, man må undre sig en lille smule, når man tænker tilbage på den indstilling, som man fra socialdemokratiet har haft med hensyn til en forenkling, en rationalisering, en effektivisering inden for hele dette område. For indtil videre skal den hidtidige ressourcefordeling altså opretholdes, således som ministeren forelagde det her, så det stadig væk er således, at den almindelige levnedsmiddelov skal administreres under ministeriet for forureningsbekæmpelse, medens de meget væsentlige områder som kød, fisk og visse mejeriprodukter skal høre ind under landbrugs- og fiskeriministerierne. Det stemmer jo slet ikke overens med de tanker, som den socialdemokratiske ordfører, hr.

Camre, gav udtryk for under førstebehandlingen af forslaget til beslutning om en ny levnedsmiddelov, som socialdemokratiet fremsatte i februar sidste år. Det forslag til beslutning var opdelt i 8 punkter, og på forespørgsel fra det radikale medlem hr. Amtoft om, hvorledes punkt 8 skulle forstås — punkt 8 drejede sig om oprettelsen af en central statslig myndighed til fastsættelse af såvel generelle normer som de mere specielle bestemmelser — svarede hr. Camre — jeg citerer fra sp. 5921 i Folketingstidende 1970-71:

„Her tænker vi os, at vi i stedet for at have lovgivningen spredt ud på 4 forskellige ministerier får den samlet ét sted og her får tilknyttet en del af den bestående struktur, altså specielt levnedsmiddelinstitutet, ...“

Man kunne nok have lyst til at spørge, hvad der ligger til grund for den ændrede indstilling — ændringen er altså sket inden for mindre end ét år. Det kan jo ikke være det landbrugsministerielle udvalgs skitser, man bygger på, selv om ministeren i sit indlæg eller i sit oplysningssvar lader skinne igennem, at det i hvert fald er årsagen. For såvel flertal som mindretal går jo netop ind for, at lovgivningen skal samles i et enkelt kontor i et enkelt ministerium, godt nok landbrugsministeriet, så man får væsentligt forbedrede koordinationsmuligheder.

Jeg forstår ikke, at regeringen ikke benytter lejligheden til en virkelig rationalisering og lægger hele levnedsmiddelovgivningen ind under ét ministerium, således at den samme minister, der har ansvaret for den lovgivning, der tager sigte på beskyttelse af vore levnedsmidler mod kemisk forurening og uønskede tilsætninger, også får ansvaret for alle faser lige fra fremstillingsstadiet og op til behandlingen af fødevarerne, transporten og omsætningen frem til forbrugeren, således også om reglerne for deklaration, hygiejne, emballering osv.

Vi bliver nok nødt til at bevare den ordening, at de særlige, men betydningsfulde regler om animalske levnedsmidler til eks-

[Gerda Møller.]

port må høre under landbrugs- og fiskeriministerierne, selv om man samler levnedsmiddelloven under ét ministerium.

Med hensyn til det levnedsmiddelråd, som skal være rådgivende for ministeriet, vil jeg gerne have lov til at udtrykke min ængstelse for de administrative konsekvenser, et sådant råd kan få. I det hele taget er vi i den konservative folketingsgruppe skeptisk over for de forskellige råd, som regeringen ned-sætter på flere områder; vi mener, det let kan føre til alt for meget bureaukrati, og bureaukrati er jo det, man først og fremmest kritiserer andre steder, ikke mindst inden for fællesmarkedet.

Jeg kunne forestille mig, at den rådgivning og den meningsudveksling, som skal finde sted, bedre kunne ske, hvis opbygningen af loven blev så forenklet, at såvel forbrugere som producenter og handlende kun havde ét sted at henvende sig, når de ville i forbindelse med myndighederne af den ene eller den anden grund, og hvis man foretog en koordinering af de mange institutioner, som jeg før nævnte vi i forvejen har på området, jeg tænker på institutionerne under universitetet, på landbohøjskolen, statens forsøgsmejeri osv. osv.

Vi finder det helt i orden, at statens levnedsmiddelinstitut viderefører de opgaver med hensyn til den kemiske sammensætning af levnedsmidlerne, som man hidtil har været taget, og at det også skal tilrettelægge og lede den landsdækkende kemiske kontrol. Vi mener, at det arbejde, der udføres på dette institut, er af stor betydning for at holde vore fødevarer fri for skadelige stoffer, og da vi sidste år sammen med forureningsudvalget besøgte levnedsmiddelinstituttet, fik vi et meget gunstigt indtryk af det arbejde, der udføres dér.

Der kunne være mange enkeltheder at tage op, men jeg kan ikke se, at det er ved denne behandling, det skal gøres. Det må være rigtigt, at det gøres, når de enkelte lovforslag kommer. Der kunne være tale om forhold som koordinering med den tilsvarende levnedsmiddellovgivning i det øvrige Norden og inden for fællesmarkedet, der kunne være forholdet omkring den lokale levnedsmiddelkontrol, om ministeren der agter at følge hygiejnekommissionens be-

tænkning, så man foruden det fælles regulativ for butikker, der giver ensartede regler i samtlige kommuner, også vil basere den almindelige lokale levnedsmiddelkontrol på de kontrolenheder, som er etableret i kommunerne. Og ikke mindst kunne det være interessant — man kan næsten ikke vente på at høre det — når nu dybfrostloven skal ophæves, om det så vil komme til at betyde, at det næsten, jeg har vel lov til at sige farceagtige forhold, vi har med de dybfrosne ænder, som kan tøs op og så sælges, kan fortsætte.

Den konservative folketingsgruppe afventer med interesse den snarlige fremsættelse af de lovforslag, som regeringen nu har bebudet. Man har jo haft meget travlt i socialdemokratiet for at fremme en ny lovgivning på dette område, da man var i opposition, så travlt, at man dengang ikke havde tid til at vente på den udvalgsbetænkning, som vi nu har fået. Denne forespørgsel ser efter min mening også ud til at være rejst lidt hovedkuld. Hvis man ser på datoerne for delbetænkningen og for henvendelsen, der er sket til udvalget, så vil man kunne se, at landbrugsministeriet først 5 dage efter, at forespørgslen er stillet her i tinget, beder udvalget om redegørelsen for de hidtidige overvejelser og for opbygningen af en revideret levnedsmiddellovgivning og forslag til tilrettelæggelse af administrationen. Svaret kom den 14. januar, og det lå først trykt til omdeling her i salen i forgårs. På baggrund af al denne travlhed kan det formentlig ikke være så længe, før regeringens lovforslag ligger på bordet.

Niels Jørgen Nielsen: Som jeg har fremhævet, da vi for trekvart år siden havde debat om levnedsmiddellovgivningen her i tinget, findes der næppe mange levnedsmidler, som forbrugeren kan nyde med større sundhedsmæssig tryghed end de danske. Det er meget vigtigt, at denne status opretholdes fremover, det tror jeg vi alle er enige om og at alle gerne vil medvirke til.

Når det nu er påkrævet med en fornyelse på dette lovgivningsområde, skyldes det jo udviklingen inden for forskning, produktion og den industrielle behandling af levnedsmidler, og endvidere at administrationen på dette store lovområde er præget af, at de

[Niels Jørgen Nielsen.]

enkelte love ofte er vedtaget ud fra et aktuelt behov på ret stærkt begrænsede områder.

Med hensyn til det første forhold, dette med udviklingen, gælder det, at landbrugsvidenskaben såvel inden for planteproduktion som på det veterinære område har frembragt en række værdifulde resultater, som jo i høj grad er med til at billiggøre produktionen af levnedsmidler. Hvis man skulle dømme efter visse journalisters bidrag til levnedsmiddeldebatten, må man ganske vist undertiden få det indtryk, at udnyttelsen af videnskabens resultater er ensbetydende med en forringelse af levnedsmidlernes kvalitet og sundhed, og beklageligvis har denne særlige presseindsats nok på dette område ikke været helt uden indflydelse på den almindelige forbrugers indstilling. Jeg vil gerne sige: ikke at udnytte de landbrugsvidenskabelige fremskridt, det ville være lige så tåbeligt, som hvis man ville forbyde moderne lægemidler. Men som det gælder for anvendelsen af moderne lægemidler, så gælder det også for benyttelsen af kemiske midler inden for fødevareresektoren, at hvad der i visse mængder kan befordre sundhed, kan i andre mængder føre til død, og derfor må vi til enhver tid — og det gælder ved planteproduktion, det gælder husdyrene, og det gælder ved den industrielle behandling — have tilstrækkelig kontrol, så der ikke løbes nogen sundhedsmæssig risiko.

Det område, hvor det står svagest til med denne kontrol for tiden, er uden tvivl vores import, for selv om landbruget forsyner den danske befolkning med den helt overvejende del af levnedsmidlerne, så har vi jo alligevel en vis import, og dér har vi ikke tilfredsstillende kontrolforanstaltninger, når det gælder det, vi her taler om.

Selv om landbruget nu forsyner den danske befolkning, så eksporterer det jo alligevel $\frac{2}{3}$ af sin produktion, og derfor må vi med levnedsmiddellovgivningens udformning og administration tage hensyn til dette forhold. I landbruget er man helt i klar over, at der skal sættes på kvalitet og sundhed, hvis danske landbrugsvarer skal kunne klare sig i den hårde konkurrence på det internationale fødevareremarked, men kvalitet og sundhed er jo ikke kun et spørgsmål om anvendelse af kemikalier eller ikke-anvendelse.

Det har først og fremmest noget at gøre med ernæring og sundhed hos både planter og dyr, og derfor bør disse områder med i en tidssvarende lovgivning på levnedsmiddelområdet. Når det kommer til stykket, repræsenterer kemikalierne kun et ganske lille hjørne af levnedsmiddelområdet; dette hjørne skal tilgodeses, og det skal det lige så energisk som andre områder, men det kan aldrig blive det primære eller det bærende i bestræbelserne for at producere sunde kvalitetsvarer, og derfor kan kemikalieproblemerne heller ikke blive udgangspunktet for en tidssvarende og rationel levnedsmiddellovgivning.

Danske levnedsmiddelproducenter er interesseret i at konkurrere på sundhed og kvalitet, og den interesse, man har på det internationale marked, gør, at producenterne har lige så stor interesse i disse spørgsmål som de danske forbrugere; der er ikke på dette område den kløft imellem forbrugere og producenter, som man ofte vil give det udseende af. Det er klart, at når det drejer sig om priserne, må der være et naturligt økonomisk modsætningsforhold, men når det drejer sig om at producere sunde kvalitetsfødevarer, er der ikke nogen modsætning; det tjener begge parter interesser, at man dér gør, hvad man kan.

Må jeg minde om, at Danmark var om ikke det første, så i hvert fald et af de allerførste lande, der fik udryddet kvægtuberkulosen. Vi var de første, der indførte totalt forbud mod benyttelse af DDT. Vi var også blandt de allerførste, der forbød brugen af de specielle væksthæmmende hormoner ved produktion af slagtefjerkræ — bare for at nævne enkelte eksempler på, at man ikke er veget tilbage for at gribe ind, hvor varernes kvalitet eller sundhed var det mindste truet. Det må de ikke være, og derfor må man fortsætte med den linje.

Men på denne baggrund finder jeg det beklageligt, at journalister uden nogen som helst personlig risiko for et retsligt efterspil kan føle sig fristet til at rette generelle og usaglige beskyldninger mod et helt erhverv for misbrug af veterinærmedicin, sådan som vi for ikke så længe siden kunne læse om det i visse blade. Jeg finder også her en beklagelig tendens til at søge at skabe et modsætningsforhold på dette område imellem forbrugere og producenter. Det er ikke rime-

[Niels Jørgen Nielsen.]

ligt, at der er frit slag til at mistænkeliggøre danske levnedsmidler og dermed skade vitale danske erhvervs- og eksportinteresser.

Det var jo noget af det samme, der gik igen i fru Tove Lindbo Larsens citat fra Ugeskrift for Læger, et citat, som, så vidt jeg nu er orienteret, ikke er udtryk for Ugeskrift for Lægers synspunkt — det ville også være meget beklageligt — men er en udtalelse fra pressionsgruppen NOAH, som Ugeskrift for Læger har gengivet; det gør jo dog en forskel, hvem det er, der står for den.

Hensynet til produktudvikling og den stigende interesse for færdigretter m. v. gør det nødvendigt med en fornuftig samling af de spredte bestemmelser i vor nuværende lovgivning; også her mødes producenter og forbrugere i fælles interesser. Det var med nogen forundring, jeg i Berlingske Tidende for i går læste, at fru Dagmar Andreasen til bladet havde fremsat den påstand, at forbrugerne bliver sorteper, hvis landbrugsministeriet skal administrere store dele af levnedsmiddelloven. Landbrugsministeriet vil lamme ethvert fremskridt og sørge for, at der ikke kommer nye produkter på markedet, siger fru Dagmar Andreasen, og fru Gerda Møller var jo i sit indlæg inde på det samme. Jeg vil tillægge denne udtalelse fru Dagmar Andreasens tilbøjelighed til ligesom at lade mund og pen løbe nok så hurtigt, som tanker og overvejelser kan følge med til, men jeg beklager alligevel dette efter min mening lidet pyntelige angreb på landbrugsministeriet og landbrugsministeriets administration. Det er ikke forbrugernes interesser, der bliver varetaget ved den slags udtalelser, men der er jo også et mellemlid mellem producent og forbruger, og jeg mærker mig, at de kritiske bemærkninger, fru Tove Lindbo Larsen havde i sit indlæg, ikke mindst var rettet netop imod den industrielle behandling af vores levnedsmidler.

Med henblik på den mest hensigtsmæssige opbygning af hele vor levnedsmiddellovgivning har jeg med interesse læst den betænkning, der er afgivet af det af landbrugsministeren nedsatte embedsmandsudvalg, men jeg skal ikke nægte, at det resultat — eller resultaterne, for udvalget er jo ikke enigt — man er kommet til, ikke synes mig helt tilfredsstillende; de fremsatte forslag forekom ikke at kunne danne grundlag for den forny-

else og rationalisering af administrationen, som vi alle er enige om er så hårdt tiltrængt. Hvis man anlægger en saglig vurdering, tror jeg, alle må erkende, at vil man have levnedsmiddellovgivningen placeret under én minister og dermed opnå den rationalisering i administrationen, som dette indebærer, så er landbrugsministeriet den eneste mulighed. Ud fra en rent saglig vurdering kan det simpelt hen ikke lade sig gøre at flytte hele levnedsmiddellovgivningen noget andet sted hen.

Som jeg allerede har nævnt, er kemikalieområdet en så beskeden del af hele fødevarerområdet, at det ikke kan være det primære eller det bærende i levnedsmiddellovgivningen, men jeg ser i delbetænkningen fra dette landbrugsministerielle udvalg, at et mindretal mener, at ministeren for forurening skal kunne regulere anvendelsen af gødningsstoffer, foderstoffer, bekæmpelsesmidler o. lign., og at ministeren endvidere må kunne regulere anvendelsen af lægemidler til husdyr, både når der er tale om forholdsvis små mængder i foderstoffer og anvendelsen i forebyggende relative doser.

Jeg vil gerne spørge, hvordan regeringen ser på disse efter min mening meget virkelighedsfjerne betragtninger over, hvad der bør høre under forureningsministerens ressort. Jeg vil gerne have en udtalelse fra regeringen her: tænker man sig virkelig, at ministeren for forureningsbekæmpelse skulle have disse meget vidtgående bemyndigelser til at gribe ind med hensyn til selve den praktiske landbrugsproduktion? Hvis man ønsker en sådan administration under ministeren for forurening, ja, så bliver der ikke meget tilbage til landbrugsministeren, og hvis man skal anlægge tilsvarende synspunkter angående den øvrige del af samfundslivet og forureningsministeren, så kan jeg heller ikke se, at der bliver meget tilbage til de øvrige ministre, men selvfølgelig, hvis man kun har ét ministerium tilbage, kan man jo opnå at få alle forureningsproblemer sorteret under samme minister. Om det vil være formålstjenligt, er et andet spørgsmål.

Jeg vil vende tilbage til mere jordnære betragtninger og sige, at jeg kan ikke se rettere, end at formålet med en levnedsmiddellov først og fremmest må være at sikre levnedsmidlernes sundhed, hvorunder også kommer, at de ikke må indeholde uønskede

[Niels Jørgen Nielsen.]

stoffer. Jeg finder i det hele taget, at den terminologi, der henregner uønskede kemikalierester i fødevarer til forurening, er meget uheldig, men der er desværre nok ikke noget at gøre på dette område med hensyn til sprogforbedring.

Når vi taler om forurening, er der i almindelighed tale om affaldsstoffer, noget, som under alle omstændigheder er uønsket, men det er ikke helt det samme for fødevarernes vedkommende. Fødevarer kan jo så udmærket være sundhedsfarlige, selv om de ikke er, hvad vi forstår ved forurenede. At producere sunde fødevarer stiller krav til både forskning og sundhed hos både planter og dyr, og hertil kommer handelspolitiske problemer, når vi taler om levnedsmiddellovgivning. Når der handles fødevarer, er det ikke bare et spørgsmål om mængder, men i lige så høj grad om kvalitet og sundhed, herunder også om rester af lægemidler og pesticider, selv om det sidste altså ikke er det store problem.

Jeg er bange for, at hvis levnedsmiddellovgivningen bliver underlagt forureningsministeren, kan det i sig selv være med til at give forbrugerne både herhjemme og i udlandet en fejlagtig opfattelse af forholdene inden for dansk levnedsmiddelproduktion. Forureningsdebatten er jo heldigvis ved at frigøre sig fra de overdrivelser, den en overgang var meget belastet af, men alligevel sidder der nok stadig hos mange mennesker en fornemmelse af, at vi er ved at blive kvalt i forurening, som forureningsministeren nu skal frelse os fra. Sådan er situationen ikke på levnedsmiddelområdet, og vi må tilføje: heldigvis. Så også dette taler imod at placere levnedsmiddelloven under forureningsministeren, selv om hans ministerium altså hedder ministeriet for forureningsbekæmpelse.

Udenlandske købere af danske levnedsmidler vil nok også finde det noget ejendommeligt, hvis det bliver hos forureningsministeren, de skal hente oplysninger om danske levnedsmidlers kvalitet og sundhed. Så vidt jeg er orienteret, er noget sådant ikke tilfældet i noget andet fødevarereksporterende land. I EF's bestemmelser er der nøje sammenhæng mellem de økonomiske bestemmelser i landbrugsordningerne og levnedsmiddellovgivningsbestemmelserne, og

udbygningen af fællesmarkedets levnedsmiddellovgivning sker som hovedregel under landbrugsministerens ressort. Jeg synes, det vil være lidt ejendommeligt og også noget upraktisk, om Danmark i forhandlingerne på dette område skal være repræsenteret ved ministeren for forureningsbekæmpelse.

Jeg ved, at Sverige er det store forbillede for mange socialdemokrater og specielt for forureningsministeren; derfor undrer det mig, at regeringen tilsyneladende ikke har interesseret sig for, hvad der på levnedsmiddellovgivningsområdet er sket i Sverige, og interesseret sig for den nye svenske levnedsmiddellov. Dette så meget mere som der i det forslag til folketingsbeslutning om ny levnedsmiddellov, der blev fremsat i sidste samling, og som der før er hentydet til i debatten her, blev henvist til den svenske lovgivning og til, at det ville være af stor værdi, at man fik en harmonisering af levnedsmiddellovgivningen i de nordiske lande.

Den endelige udformning af den svenske levnedsmiddellov blev ganske vist en helt anden end den, der oprindeligt var lagt op til, idet hele levnedsmiddellovgivningen i Sverige nu er henlagt under jordbrugsdepartementet, men det kan jo ikke begrunde en mindre interesse fra dansk side.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at det er venstres opfattelse, at den mest tidssvarende og rationelle administration af levnedsmiddellovgivningen bedst kan opnås ved at henlægge hele administrationen, eventuelt med enkelte undtagelser, hvor de praktiske forhold gør undtagelser formålstjenlige, under landbrugsministeriet, herunder også levnedsmiddelinstituttet. I så fald må landbrugsministeriet udbygges, der må oprettes et særligt direktorat for ernæring, sådan at der bliver tale om et landbrugs- og ernæringsministerium. Herved ville vi på dette område komme på linje med, hvad man har i England, hvad man har i Tyskland, og altså også hvad man nu har i Sverige, selv om man dér kun taler om landbrugsministeriet.

Sagligt og teknisk vil en sådan ordening ikke volde vanskeligheder. Spørgsmålet, om vi kan få rationaliseret vor levnedsmiddeladministration, er udelukkende et spørgsmål om, hvorvidt der er en politisk vilje til at centralisere og rationalisere denne administration under de forhold og på de steder,

[Niels Jørgen Nielsen.]

hvor der virkelig er praktiske og saglige muligheder for det.

Dagmar Andreasen: Jeg synes, det er udmærket, at der bliver lejlighed til i folketinget at diskutere skavankerne ved hele det komplekse af love, bekendtgørelser og cirkulærer, som vi i daglig tale under ét kalder levnedsmiddellovgivningen. Det er nemlig ikke én ting, der er gal, det er mange ting, og årsagerne er af højst forskellig oprindelse.

Jeg tror også nok, det er almindeligt accepteret, også her i dette hus, at der bør ske noget, men jeg er nu ikke sikker på, at ledende politikere helt har forstået, at der må bygges noget helt nyt op, sådan som Sverige har gjort. Det tyder ministerens redegørelse i hvert fald ikke på. Det sværeste ved denne debat er faktisk at begrænse sig til at omtale nogle af problemerne, for der er nemlig så mange.

Stort set gælder det, at efterhånden som udviklingen er løbet fra lovgivningen, har man forsøgt at råde bod på akutte problemer ved at sætte en lap på systemet, og nu er der lappet så mange gange, at det hele er blevet rodet, uoverskueligt og i masser af tilfælde meningsløst i sin virkning for ikke at sige, at lovgivningen ofte virker direkte mod sin hensigt.

Lovgivningsmæssigt er vi jo her i folketinget altid mere tilbøjelige til at sætte nye lapper på det gamle end til at kassere noget, som for længst har vist sig u hensigtsmæssigt, men nu går den bare ikke længere, hvis vi ikke skal blive helt til grin.

Tidligere talere har nævnt adskillige eksempler; jeg skal prøve på at gå let hen over dem med den risiko, at jeg bliver beskyldt for, at mit indlæg er ensidigt, men på den anden side kan det jo heller ikke være meningen, at alt, hvad der tidligere er sagt, og som jeg kan tilslutte mig, skal gentages.

Det er naturligvis tåbeligt, at det er påbudt med 50 pct. sukker i marmelade, men at man uden at overtræde lovbestemmelserne kan sælge marmelade uden det mindste indhold af frugt. Denne bestemmelse har engang haft en fornuftig mening, tror jeg nok da. Under krigen var der nemlig mangel på alt muligt, også på sukker, og så mente man, at man skulle sørge for, at forbrugerne i det mindste kunne være sikre på, at de fik

sukker, når de købte marmelade. Så kan man 25—30 år efter stadig væk prøve at finde ud af, hvorfor denne bestemmelse er blevet gennemført. Andre bestemmelser har måske haft en fornuftig forklaring, men den er enten glemt eller ukendt i dag.

Da dybfrosne varer var en ny ting i Danmark, blev der udfærdiget en hel del spilleregler, som egentlig i deres forudsætninger gik ud fra, at dybfrysning kunne være en højst risikabel konserveringsmetode, og jeg tror ikke, jeg går for vidt, når jeg siger, at det var sundhedsmyndighederne, der her fik det store ord. Fru Gerda Møller har allerede været inde på, at det blev forbudt at sælge dybfrosset fjerkræ uopskåret eller sagt på almindeligt husmodersprog: der skulle være taget ud af fjerkræet, inden det blev solgt dybfrosset. Jeg går ud fra, det var en fejltagelse, at det ikke blev forbudt at indfryse fjerkræ med indvolde, men efter at fjerkræavl er blevet rationaliseret, er der en løbende produktion af ænder, gæs og kyllinger hele året, og ænder og gæs sælges især til mortensaften og til jul. Altså fryser man ænder og gæs ind hele året, tør dem op og sælger dem i optøet stand, når efterspørgslen er der, og det går udmærket; der er ingen grund til at tro, der er nogen særlig risiko ved det. Men for husmødrene ville det alligevel være lidt rarere, hvis vi havde en ærlig chance for at få at vide, om den and eller gås, man købte, havde været nedfrosset én gang; og hvis man bare bestemte, at én gang nedfrosset fjerkræ skal sælges nedfrosset, så var det problem løst.

Det er jo nemlig sådan, at hvis strømmen til en frysedisk svigter eller frysedisken svigter, så er det strafbart for en købmand at sælge de varer, som er helt eller delvis optøet, men fjerkræ er det påbudt at tø op, inden man sælger det. Hvor er logikken i sådan noget?

De krav, man stiller til den forretning, der skal handle med dybfrosne varer, kan jo heller slet ikke begrundes med den viden, vi har om de krav, disse varer stiller. Sundhedsmyndighederne har tilsyneladende benyttet frysedisken som argument for at få standarden af butikker hævet. Men det er bare ikke sagligt begrundet i frysevarerne.

I øvrigt administreres disse regler efter lokalt skøn, og det giver jo uensartethed og hæmmer rationel salgsindsats. Det har væ-

[Dagmar Andreasen.]

ret kritiseret meget, og man forsøgte for nogle år siden at gøre reglerne lidt mere smidige. Og nu trækker jeg en enkelt detalje frem: man tillod i et cirkulære, der kom for et par år siden, at for fremtiden måtte potteplanter sælges i samme butik som dybfrosne varer, hvis bare de var forsvarligt indpakket. Men selve begrebet „forsvarligt indpakket“ stod ikke defineret, og det er op til den lokale sundhedsmyndighed at afgøre det. Det betød, at en landsdækkende salgsorganisation for potteplanter måtte henvende sig til mellem 200 og 250 dyrlæger for at indhente godkendelse af en bestemt indpakning, før man vidste, i hvilke områder den kunne tolereres. Det beviser jo, hvor tøstet det er.

Men når yoghurt lavet af skummetmælk er forbudt, og når yoghurt med jordbær, solbær og mandariner er tilladt, men yoghurt med hindbær og kirsebær er forbudt, så har det nu kun ét formål, og det er ønsket om fra mejeriorganisationernes side centralt at kunne dirigere markedsføring af nye produkter. Undertiden prøver man på at give det udseende af, at det skyldes sundhedshensyn, men det har ingen bund i virkeligheden.

Jeg vil gerne sige, for at jeg ikke skal blive beskyldt for, at jeg er ude efter mejerifolk og landmænd, at jeg har truffet masser af dynamiske mejerifolk og masser af dynamiske landmænd, der helt er klar over, at disse regler i dag er en hæmsko for landbrugserhvervet; de ved udmærket godt, at i dag skal man konkurrere sig igennem og ikke beskytte sig igennem ved protektionisme.

Når det overhovedet har været muligt lovmæssigt at gennemføre dette, skyldes det jo, at langt de fleste levnedsmiddellove er bemyndigelseslove til ministeren, og det vil jo igen sige, at den pågældende minister gennem sine embedsmænd hører de interesserede instanser. Det er for så vidt i orden, hvis man kan forudsætte, at de pågældende embedsmænd hører på erhvervene med en sund skepsis og så i øvrigt lader denne skepsis komme til udtryk i de bestemmelse, der bliver udfærdiget, og det er da heldigvis som oftest tilfældet, men ingen kan være i tvivl om, at landbrugsministeriet ser det som sin fornemste opgave at varetage landbruges

interesser. Men når det drejer sig om levnedsmiddellovgivning, har forbrugerne nu også visse interesser, som de har et rimeligt krav på at få varetaget, og det er urimeligt at tro på, at de i ét og alt er sammenfaldende med landbrugsinteresserne, selv om jeg vil give hr. Niels Jørgen Nielsen ret i, at de meget ofte er det.

Jeg er bange for, at fru Tove Lindbo Larsen vil blive skuffet med hensyn til den ændring, der skal ske nu. Det er jo ikke nogen tilfældighed, at landbrugsministeriet ikke for lang tid siden har lagt administrativt af margarine-loven ind under indenrigsministeriet eller nu ministeriet for forureningsbekæmpelse. Det er heller ikke tilfældigt, at margarineindustrien har måttet kæmpe i årevis for at få lov til at deklarere, hvad margarine består af, og at det stadig væk kun delvis er tilladt, og det er heller ikke nogen tilfældighed, når margarine-loven bruges som eksempel inden for handelsskolerne på konkurrencebegrænsende love. Der står i margarine-loven, at ordet smør overhovedet ikke må forekomme i forbindelse med navnet margarine; man må end ikke skrive, at det kan smøres på maden. Der står også i margarine-loven, at tilvirkning, indførsel og forhandling af margarineost er forbudt. Jeg tror da ikke, det er af hensyn til forbrugere; jeg ved ikke, hvad det er for noget, og måske smager det ikke godt, men det kunne jo da være, hvem ved det?

Jeg synes altså, det er direkte forargeligt, at man med udgangspunkt i levnedsmiddellovgivningen om mælke-monopol på engrosområdet kan udelukke al konkurrence fra dygtige mejerifolk ved at forbyde dem at udbyde deres produkter til salg.

Jeg har selv personlig været ude for, at man i en forsamling af økonomer klagede over, at det var umuligt af få mejeriet til at levere den fedtfattige mælk, som de havde brug for til deres patienter, fordi den ikke måtte fremstilles. Jeg kunne kun sige, at det måtte den ikke, og det var ikke mejeriets fejl.

Vi skal selvfølgelig bøje os for stordrift, når stordrift opstår som resultat af konkurrence, men jeg synes, det er urimeligt, når vi fra folketingets side lægger navn til en lovgivning, der skaber et monopol i mejerisektoren.

Nu vil jeg sige, at for forbrugerne er resul-

[Dagmar Andreassen.]

tatet af denne politik fra mejerisektorens side nok bare et spørgsmål om kvalitet og pris i forhold til hinanden. De produkter, der kommer på markedet, er det, de udgiver sig for, og vi dør jo sådan set ikke af de produkter, der ikke kommer frem, selv om de kunne være mere eftertragtede end dem, vi får.

Men inden for hele mejerisektoren er det faktisk lidt anderledes. Jeg har før troet, at det værste ved tilsætning af kemikalier, hvor jeg stort set er enig med fru Tove Lindbo Larsen i hendes udtalelser, var selv deres eventuelle — jeg siger eventuelle, for vi ved for lidt om det — uheldige indflydelse på den menneskelige organisme, dvs. en forurening af vore levnedsmidler. Men i dag er jeg nu kommet til det resultat, at kemikalierne og tilsætningsstoffernes evne til at tilsøre, hvad vi spiser, i grunden er langt farligere.

Det har for mig været en temmelig chokerende oplysning, at vi bliver mere og mere fejler næret i Danmark. En af de tidligere talere har været inde på det: kaloriebehovet går ned, fordi vi har mindre fysisk arbejde, og hvis vi så indtager uændret kaloriemængde, bliver vi for fede, og hvis ikke vi gør det, løber vi risikoen for, at vor ernæring bliver forkert — og det er den blevet set ud fra en gennemsnitsbetragtning. Efter de tal, jeg har fået oplyst, er det ikke 40 pct. af sit kalorieforbrug, danskerne dækker gennem fedt, men 45 pct., og det skal ned til 32 pct., 25 pct., et eller andet sted, jeg ved det ikke præcis; det eneste, ernæringsfysiologerne er enige om, er, at det skal ned. Gennemsnitsdanskere spiser 50 kg sukker om året, og det er alt for meget. Og så skal vi huske, at for hver eneste dansker, der ernæres rigtigt, findes der en dansker, der ernæres endnu mere forkert, end disse tal er udtryk for.

Nogle vil sige: hvad har det med levnedsmiddellovgivningen at gøre? Sammenhængen er jo ikke umiddelbart indlysende, men det er sådan, at de færreste vil tro, at de spiser så meget fedt, de aner nemlig ikke, hvor de får det. Det er de færreste, der ved, at 87 pct. af kalorieindholdet i kødpølser, spegepølser og almindelige bayerske pølser er fedtkalorier, og det bør selvfølgelig deklareres. Men selv om forbrugerne vidste det,

er det et spørgsmål, om det ville ændre ret meget; en pølse er et nemt måltid. Det bliver mere og mere aktuelt, at vi tager op til debat, om vi bør påbyde, at f. eks. en bayersk pølse, der ved en pølsevogn og i en kantine indtages som et selvstændigt måltid, har en ernæringsrigtig sammensætning.

Det var i øvrigt indeholdt i det forslag til folketingsbeslutning, som socialdemokratiet fremsatte sidste vinter, som punkt 1, at der skulle være faste normer for kvalitetskrav til varerne såvel efter sundhedsmæssige som efter ernæringsmæssige hensyn. Jeg har tidligere været modstander af, at vi skulle lovgive om disse ting, men hvis vi vil interessere os mere for det forebyggende i sygdomsbehandling, må vi overveje at gå den vej. Jeg har for lang tid siden affundet mig med, at vi sætter vitaminer til margarine og til brød, og jeg er ikke længere i tvivl om, at det har været med til at hæve sundhedstilstanden i den danske befolkning i al almindelighed.

Men her må økonomi- og budgetministeren imødesæ et voldsomt modsætningsforhold mellem landbrugs- og forbrugerinteresser; her er et af de steder, hvor det vil ramle sammen. Det er nemlig sådan, at når USA og England har købt det af vore grise, som de vil have, så er der et fedtoverskud tilbage både i form af stribet flæsk og af afskæringsfedt, og det er meget dårlig økonomi ud fra et helhedssynspunkt, at vi æder os ud af denne fedtpukkel. Fejler næring og deraf følgende lidelser tynger både på socialministerens og indenrigsministerens budgetter og skaber behov for både sygehuspladser og plejehjemspladser og skaber utilpashed og surhed, der ikke er let at omsætte i penge.

Jeg håber, at jeg med disse eksempler har kunnet begrunde, at vi må have en forenklet, centraliseret lovgivning, hvor forbrugerinteresserne kommer i højsædet, og samlet i ét ministerium. Det har jo også hele tiden været socialdemokratiets opfattelse. Som tidligere omtalt stod det i punkt 8, men også i indledningen til det forslag til folketingsbeslutning om levnedsmiddellov, der blev fremsat sidste år, stod der, at levnedsmidler samles i én lov og under én styrelse. Det var sidste vinter, men der er nyt fra socialdemokratiet af nyere dato. I 4 års programmet står der, at levnedsmiddellov-

[Dagmar Andreassen.]

givningen må tages op til revision, og at al administration i denne forbindelse må samles i ét ministerium.

Jeg må som fru Gerda Møller spørge: hvad har kunnet få regeringen til at ændre standpunkt så hurtigt? Og jeg vil gerne direkte spørge økonomi- og budgetministeren: er det, fordi man har opdaget de interesser, der er involveret, eller skyldes det måske, at man slet ikke har opdaget det? For hvis det første skulle være tilfældet, vil jeg sige, at på et eller andet tidspunkt skal der jo skæres igennem, hvis problemerne skal løses, og sker det i starten, så bliver balladen hurtigst overstået. Jeg troede oprindeligt, at ressortfordelingen sorterede under statsministeren, men der er god mening i at tage økonomi- og budgetministeren med ind i billedet, for der er masser af penge i denne sag.

Hvis nogen skulle mene, at fru Tove Lindbo Larsen og jeg med hensyn til danskerne elendige spisevaner har malet fanden på væggen, kan jeg kun opfordre til at læse Hjerteforeningens udmærkede pjece „Spis, hvad hjertet begærer“.

Som ministeren vil kunne forstå på mit indlæg, finder vi i det radikale venstre den redegørelse, vi har fået, lidt skuffende. Ressortfordelingen vil ikke samle levnedsmiddellovgivningen, og den giver heller ikke grund til forventning om, at vi får landbrugs konkurrencebegrænsende foranstaltninger pillet ud af levnedsmiddellovgivningen.

Der foreligger jo en delbetænkning fra det embedsmandsudvalg, der blev nedsat under landbrugsministeriet, og en skrivelse fra samme udvalg til landbrugsministeriet — jeg mente nu først, de blev omdelt i går, men det er muligt, det var i forgårs. Men selv med den overfladiske gennemgang, der har været mulig siden i går, fremgår det jo tydeligt, at man ved udmærket godt i dette embedsmandsudvalg, hvor skoen trykker. Men jeg beder ministeren huske: dette embedsmandsudvalg er ikke nedsat med det formål at få fjernet de ting fra levnedsmiddellovgivningen, der har erhvervspolitisk

sigte. Det siger udvalgets flertal tydeligt. At så et udvalg nedsat af landbrugsministeriet har et flertal af landbrugsinteresser, burde jo sådan set ikke undre.

Så er spørgsmålet: hvordan skal ressortfordelingen være? Det virker på mig lidt pinligt, hvad jeg oplevede for et par dage siden, hvor jeg af gammel vane ringede til indenrigsministeriet for at søge oplysninger om en lov: at blive henvist til ministeriet for foreningsbekæmpelse; jeg burde nu da ellers være så hærdet, at det ikke gibbede i mig. Men det væsentligste argument mod foreningsministeriet, som det uværgerlig vil komme til at hedde, er ikke dets navn, men at det får masser af andet at gøre end at ordne levnedsmiddelloven. Samtidig smager hele ministerens redegørelse ligesom af, at man tror, hovedproblemet med hele komplekset af love om vore levnedsmidler er et spørgsmål om hygiejne og kemikalier. Så enkelt er det jo ikke.

Jeg vil gerne sige, som hr. Niels Jørgen Nielsen har været inde på, at vi er helt trygge ved hygiejnen med hensyn til levnedsmidler, og det er da rimeligt, at vi drager det frem. Ud fra et hygiejnisk synspunkt er der ikke noget i vejen med de levnedsmidler, vi får, det er mere ud fra et ernæringsmæssigt.

Det mest ideelle var nu nok set fra et forbrugersynspunkt, at man lavede et særligt levnedsmiddelministerium, der kunne samle administrationen. Det næstbedste var formodentlig at lade handelsministeriet, der i forvejen har forbrugerrådet og statens husholdningsråd, få hele området. Som det tredjebedste vil jeg betegne foreningsministeriet. Men det ubetingede krav er: det skal samles.

Jeg håber, at ministeren vil begrunde, hvorfor han svigtede sit partis hidtidige program på dette punkt. Det har ellers sådan en nydelig indledning: politik er at handle efter en fornuftig plan.

Morten Lange: Vi havde lidt overvejelser i min gruppe, da vi fik denne forespørgsel til

[Morten Lange.]

fordeling, om, hvad temaet måtte formodes at være. Den var rettet til budget- og økonomiministeren, og vi besluttede derfor, at skulle der være mening i forespørgslen, måtte det dreje sig om disse loves administration og koordination, hvilket der jo kunne være en rimelig årsag til at behandle her. Det er det, jeg vil holde mig til.

Forespørgerens begrundende tale gav ikke yderligere oplysninger. Forespørgerens indlæg var en gentagelse af de argumenter, som hører hjemme ved diskussionen af en konkret lovgivning om levnedsmidlerne, og jeg synes, det vil være ubilligt og urimeligt, at økonomi- og budgetministeren skal være den, vi henvender os til i den slags anliggender. Det kan være svært nok endda, men som jeg skal komme tilbage til om lidt, der er formodentlig i virkeligheden den bekymrende side af sagen, at der ingen ressortminister er. Imidlertid må vi naturligvis være ministerens formodentlig talrige sekretærer taknemlig for de oplysninger, som han trods alt havde fundet i sagen som en helhed, og som jo dog også i væsentlig grad koncentrerer sig om den administrative side af sagen, selv om vi også fik at vide, at den bedre sammensætning af kosten også var relevant; det var for mig her mest relevant, hvis vi kunne få forbud mod kaffe med wienerbrød, men det er et indskud over for sagens realitet.

Det forekommer mig, at det, som vi bør koncentrere os om i dag, er spørgsmålet om levnedsmiddelovgivningens administration og spørgsmålet om, hvordan vi bedømmer det resultat, som er kommet ud af de talrige forhandlinger, man åbenbart har ført på sædvanlig vis imellem ministerierne om, hvem der nu skulle have fornøjelsen af at beholde hvad, og hvem der skulle overtage hvad.

Jeg kan indledningsvis erklære, at jeg er ganske enig med fru Dagmar Andreasen i, at den, man kan jo ikke kalde det studehandel, så fornærmer man parterne, men skal vi så sige disse pæne små rokokker, man har foreslået, er ganske utilfredsstillende. Jeg vil for det første mene, at det næppe er klogt og rigtigt at lade landbrugsministeriet være en kontrollerende faktor. Landbrugsministeriet er af gode grunde så nært beslægtet med landbruget, at det ikke er den rig-

tige kontrolinstans. Vi får alt for megen erhvervssammenblanding ud af det, og det ville være lykkeligt, hvis det kunne høre op med en omlægning på det administrative område.

På den anden side: ideen om at overføre en del af det lovgivningsmæssige grundlag til forureningsministeriet anser jeg heller ikke for at være nogen lykkelig løsning. Forureningsministeriet er en ny sag. Der er nogle meget store og meget presserende opgaver, der skal klares, eksempel på virkelig ægte og ganske farlig forurening. Jeg opfatter fødevarerforureningen som en, skal vi sige forholdsvis mindre sag i forureningsperspektivet, men en meget stor og besværlig sag i administrativ og kontrolmæssig henseende. Jeg synes, det er en urimelig belastning af forureningsministeriet, at man vil lægge et så betydeligt lovgivningsområde ind under dets område. Jeg tror ikke, det er hensigtsmæssigt, rent bortset fra at det altså heller ikke lyder kønt, men det er måske et mindre hensyn.

Vi må derfor rejse spørgsmålet: hvordan skal dette system egentlig arrangeres? For den skitse, vi hidtil har set, er såmænd ikke så forfærdelig meget bedre end det temmelig kaotiske, vi har i øjeblikket, hvor denne lovgivning sorterer under landbrugsministeriet, fiskeriministeriet, handelsministeriet, indenrigsministeriet, nu altså også forureningsministeriet, formodentlig også justitsministeriet, formodentlig ikke kirkeministeriet, men ellers næsten under alt, hvad som kunne findes. Det er nok et spørgsmål, som fortjente en noget mere dybtgående debat, om den korrekte ressortafgrænsning ville være et sundhedsministerium, som havde en meget betydelig opgave, der i vid udstrækning i dag administreres under indenrigsministeriet, men som kunne samle en række ting, der ville trække på specialister og sagkyndige af samme type og sammenfatte en lang række af de ting, som med fordel kan behandles sammen.

Man kan naturligvis vælge den anden udvej, som fru Dagmar Andreasen foreslog: at samle sig omkring et levnedsmiddelministerium; det kan og lade sig gøre, det er også en udvej, men jeg er ikke helt sikker på, at man her vil kunne afrunde alt det, som naturligt hører sammen.

Jeg skal altså ganske kort sige, at betyd-

[Morten Lange.]

ningen af, at vi har fået denne debat, er, at vi har fået anledning til at udtale os om det ressørtomlægningsforsøg, vi her er blevet oplyst om. Jeg kan tilføje, at det forekommer mig, at man ikke i væsentlig grad har løst nogen af de problemer, der foreligger, og altså ikke bidraget til at udfylde det socialdemokratiske handlingsprogram, hvilket vi ser på med sorg.

Jeg skal ikke ved denne lejlighed udtale mig om den konkrete levnedsmiddellovgivning; den udtalte vi os om for ikke så forfærdelig længe siden, og den kommer vi til at udtale os om inden så forfærdelig længe igen, og det vil da være på et noget mere solidt grundlag, end at vi her blot taler om alt, hvad hjertet kan begære, for igen at komme med et citat.

Jeg skal blot nævne en enkelt ting, nemlig det, at det forekommer mig, at ind i hele billedet kommer der en ganske vigtig faktor og en ganske vanskelig faktor, nemlig spørgsmålet om en kontrol med de importerede fødevarer, noget, som åbenbart giver en række problemer, som vi ikke har noget apparat til at behandle med nogenlunde sikkerhed. Jeg kan give et meget nemt eksempel på det. Vi har en udmærket lov i Danmark til beskyttelse af, at vores honning er et nogenlunde hæderligt produkt, fri for bipest og meget andet godt; men vi har ingen som helst garanti for, at den importerede honning ikke er bipestbefængt. Det er den i vid udstrækning til ret stor skade for danske biavlere og i det hele taget til almindelig bekymring for honningens kvalitet.

På dette område er der sikkert mange andre udmærkede ting, vi kunne grave ned i, men som sagt, jeg synes ikke, at denne anledning er velegnet til at tage spørgsmålet om levnedsmiddellovgivningens konkrete indhold op, derimod nok spørgsmålet om administrationen. Og dér er der efter min mening grund til at sætte et alvorligt spørgsmålstegn ved, om de omrokeringer, man her har foreslået på det administrative område, nær løser den helhedsbetragtning, som må ligge bag ved en levnedsmiddellovgivning, før den kan blive administreret med sikkerhed og først og fremmest administreret uden ubilligt hensyn til de enkelte leds økonomiske, erhvervsmæssige og andre særinteresser.

Johan Philipson: Fru Gerda Møller fik sagt noget, som formodentlig og forhåbentlig blev sagt af vanvare, nemlig: de lande, der har deltaget i internationalt salgssarbejde i et helt andet omfang, end vi har gjort. Det er jo vitterlig forkert. Jeg er en af dem, der i 20 år har deltaget i internationalt salgssarbejde — og det er dog trods alt Danmark, der har haft de største vanskeligheder med at få sine produkter solgt — og jeg kender i hvert fald ingen andre landbrugseksporterende lande, der har haft et salgssarbejde tilnærmelsesvis af det omfang, som vi har haft.

Må jeg så få sagt — og jeg vil jo i debatten øjeblikkelig blive identificeret som producenten af landbrugsvarer, hvilket for så vidt er korrekt — at forbrugerne kan få de kontrolforanstaltninger, de ønsker sig, men de må bare også regne med, at de kommer til at betale for dem. Det er ganske logisk. Der er jo lidt forkert i logikken: man ønsker så stærkt ydre kontrolforanstaltninger, og så er kendsgerningen den, at nogle millioner af os dog rejser sydpå til Spanien osv. og befinder os særdeles godt derved.

Jeg har i øjeblikket ingen vurdering af, hvorvidt det nye, der kommer, bliver mindre administrativt krævende end det, vi har, og fru Dagmar Andreasen har jo så soleklar ret, når hun siger, at det hidtidige system er formet som lapper på det foregående, men sådan måtte det jo være under en udvikling, der er løbet stærkt. Hvorvidt det nye så er administrativt bedre end det, vi har, sætter jeg et meget stort spørgsmålstegn ved.

Jeg skal ikke deltage i slagsmålet om, hvor denne lovgivning skal høre hjemme, med én undtagelse. Af hensyn til den betydelige eksport, vi har, de 7,2 milliarder kr., så kan det ikke nytte, at man skubber nogle af afgørelserne hen under forureningsministeriet. Der er ikke megen mening i at anvende 60-70 mill. kr. i reklameomkostninger over den ganske jord for at få solgt nogle varer, og at man så ved en beslutning i regeringen eller her i tinget henlægger administrationen til forureningsministeriet, hvad der automatisk ude i verden vil virke imod os; det beder jeg økonomi- og budgetministeren, der har ansvaret for, at vi får balance i udenrigshandelen, overveje meget nøje, inden han endeligt beslutter sig.

[Johan Philipsen.]

Et par generelle betragtninger til. Vi må regne med, at vi indtil videre må leve med, at salg her til landet og til eksport er omfattet af en lang, lang række forskellige bestemmelser, og det kommer vi jo nok ikke uden om i en længere årrække. Jeg synes, det vil være fornuftigt, at vi lægger vor administration til rette, så den ikke ligger så forfærdelig langt fra den administration, man har inden for fællesmarkedet, vel vidende, at de på dette område kun er ved starten af dette arbejde. Men man siger næppe for meget ved at gå ud fra, at det bliver ministerier for landbrug og ernæring, som bliver Danmarks kontaktpartnere i forhandlinger fremover for at få nogle forhåbentlig ensartede bestemmelser. Forhåbentlig får vi også så stor international styrke i forhandlingerne, at vi kan tvinge nogle af vore oversøiske handelspartnere derhen, at de ikke ændrer bestemmelser hver anden måned, for det er i øjeblikket sådan, at de virksomheder, der producerer animalske levnedsmidler, opererer med en hel reol af bestemmelser, hvis indhold de piller ved hver anden måned for at sætte nogle andre ting ind; det skulle vi gerne se at komme bort fra.

Til sidst skal jeg kun sige, at jeg skal ikke deltage i debatten om, hvorvidt vi er fejlnærede eller ej; det er ganske op til forbrugerne selv, for vi lever under devaluen, at det er forbrugerne, der bestemmer, og producenterne, der retter sig efter, hvad forbrugerne vil købe. Så vil jeg sige til fru Dagmar Andreassen til allersidst, at det er muligt her i landet at købe alle de varer, vi sender også til USA og England, og hvis fru Dagmar Andreassen vil give mig oplysninger om, hvilke kvanta hun vil sælge for os her i landet i det kommende år fordelt over hvilke leveringsterminer osv., så er jeg til rådighed den ganske eftermiddag.

Økonomi- og budgetministeren (Per Hækkerup): Jeg vil gerne sige, at vi får jo lejlighed til at drøfte alle de, skal vi sige materielle problemer vedrørende levnedsmiddellovgivningen, når ministeren for forureningsbekæmpelse kommer med det bebudede forslag til en ny levnedsmiddellov, og så kan alle de mange udmærkede betragtninger, der er gjort gældende under drøftelserne i dag, formentlig blive gentaget og indgå i

debatten og i det videre arbejde, der skal gøres i det udvalg, der til den tid bliver nedsat vedrørende levnedsmiddellovgivningen. Jeg skal derfor ikke på nuværende tidspunkt indlade mig på at kommentere de forskellige bemærkninger, der er gjort vedrørende den kommende levnedsmiddellovgivnings indhold, også af den grund, at jeg ikke kender særlig meget til det, det vil jeg gerne erkende.

Det har selvfølgelig chokeret mig at høre om det store fedtforbrug i Danmark, jeg føler mig næsten personlig angrebet, men jeg forstår, at det ikke var meningen.

Jeg skal kun udtale mig om det spørgsmål, som jo er det centrale i det, jeg har redegjort for, nemlig hvordan dette skal administreres, og dér har man jo moret sig med — og det forstår jeg da udmærket godt — at henvise til både det forslag til beslutning, som socialdemokratiet fremsatte sidste år, og til vores 4 års program, som jeg takker for at man har studeret så indgående. Jeg håber, at man studerer andre dele af 4 års programmet lige så indgående, det vil befordre forhandlingerne her i tinget, er jeg ikke i tvivl om.

Man har undret sig over, at vi har ændret holdning, som det bliver sagt. Vi gav både i 4 års programmet og i forslaget til beslutning udtryk for nogle synspunkter. Vi har nu haft lejlighed til at gøre os bekendt med det arbejde, der er gjort i det koordinationsudvalg, der var nedsat under landbrugsministeriet, ligesom vi har haft lejlighed til indgående at drøfte disse spørgsmål, og jeg må sige, at det er min opfattelse, at selv om vi i administrationsdepartementet, som er det, jeg har med at gøre, stadig er af den opfattelse, at det bedste var, at man havde en enhedsadministration, har vi måttet bøje os for den kendsgerning, at sagen ligger en lille smule anderledes i Danmark end i andre lande. Hvor man i andre lande med rimelighed kan sige, at her skal og kan der opbygges en enhedsadministration, fordi der altovservejende er tale om produktion til hjemmemarkedet, skal man ikke glemme, at 70 pct. af vores animalske produktion eksporteres. Og uanset hvordan man ser på værdien af landbrugseksporten, vil jeg da i hvert fald sige, at vi under ingen omstændigheder kan undvære den, og der er i forbindelse med vores landbrugseksport opbyg-

[Økonomi- og budgetministeren.]

get en kontrol med de afgørende fødevarer, som er mere effektiv, tror jeg, end i noget andet land, og som administreres og nødvendigvis må administreres på en smidig måde under hensyntagen til de fordringer, der stilles udefra til de varer, vi eksporterer. Vi er jo alle sammen — det går jeg da ud fra — vidende om, at de lande, vi eksporterer landbrugsvarer til, ofte benytter deres egen lovgivning til restriktivt at forhindre dansk eksport, og så knalder man den ene såkaldte sundhedsregel ud efter den anden, som alene har til formål at bremse dansk landbrugseksport. Derfor må vi have et administrationsapparat, der hurtigt og smidigt kan tilpasse sig de eksportvilkår, vi har.

Jeg tror, det ville være uheldigt, om man i forhold til dette store eksporterhverv ændrede den del af vores kontrol med fødevarerne, som hidtil er blevet administreret på en upåklagelig måde.

Det er det synspunkt, der har ført os til at vælge det, der ud fra et administrativt synspunkt er den næstbedste løsning, nemlig at dele administrationen, således at det, der går til hjemmemarkedet, kommer ind under forureningsministerens område. Han får udvidede beføjelser i forhold til det, der hidtil har været tilfældet, og han får et direkte, sådan som det har fundet udtryk i min redegørelse, som skal sætte forbrugersynet i forgrunden, ligesom han får bemyndigelse til i begrænset omfang at opbygge en administration, der kan klare den del af kontrollen. Men det har samtidig været formålet — det vil jeg gerne understrege — at undgå, at der opbygges et dobbelt kontrolsystem, jeg havde nær sagt ude på pladserne.

Man kan altså sige det på den måde, at i forhold til den danske forbruger er forureningsbekæmpelsesministeren den overordnede minister. Hvis han igennem sine forskellige institutioner og sit levnedsmiddelråd får at vide, at danske fødevarer eller fødevarer, der leveres til det danske marked, af den ene eller den anden grund indeholder noget, som er u hensigtsmæssigt eller farligt, er det ham, der har ansvaret for, at dette bliver ændret, og hvis det er noget, der kommer til at vedrøre produktionsledet, er det ham, der giver landbrugsministeren besked om, at sådan og sådan skal det

administreres. Der bliver derfor ikke tale om nogen dobbelt administration, men om en klar skillelinje imellem ansvaret. Ansvaret for de varer, der kommer på den danske forbrugers bord — så langt det overhovedet er statens ansvar naturligvis — er forureningsbekæmpelsesministerens, og ansvaret for de varer af dansk oprindelse, der kommer på bordet i USA, er landbrugsministerens.

Jeg tror — det er i hvert fald den erkendelse, jeg er nået til — at hvis man skal have en administration, som tager større hensyn til danske forbrugere, end den hidtil har gjort, og man samtidig bevarer det system, vi har haft med hensyn til vores landbrugseksport, er en sådan deling nødvendig. Hvis vi senere kommer i en situation, hvor der ikke findes nogen landbrugseksport — hvad guderne må forbyde — altså kommer i den samme situation som lande som f. eks. Sverige og Storbritannien, kan man selvfølgelig lave en anden administrativ opbygning, men jeg mener ikke, man med rimelighed kan gøre det i dag.

Jeg skal i øvrigt ikke indlade mig på polemiske bemærkninger, men jeg kunne have lyst til at sige til fru Dagmar Andreasen, at når hun er så ivrig i kritikken, havde der nok været lidt rimelighed i at fremføre den under den tidligere regering. Det er jo ikke et problem, der er opstået i dag, det er et velkendt problem, som har eksisteret i en årrække, men nu har vi altså fået overladt den ligesom mange andre opgaver fra den tidligere regering, og vi har foreslået en løsning, som vi tror og mener alle forhold taget i betragtning er den mest hensigtsmæssige. Og som sagt, det materielle indhold i vores levnedsmiddellovgivning får vi lejlighed til at vende tilbage til, når forureningsbekæmpelsesministeren kommer med sit bebudede forslag til en ny levnedsmiddellov.

Ordføreren for forespørgerne (Tove Lindbo Larsen): Jeg skal gøre det ganske kort, men jeg synes lige, jeg vil gøre en bemærkning til fru Gerda Møller, der nævnte, at der ikke var sket noget på området. Selvfølgelig er der sket noget, men der er ikke sket noget lovgivningsmæssigt, og det er dér, der trænger til at blive ryddet op, som jeg også nævnte det. Så er jeg lidt ked af hendes skepsis over for levnedsmiddelrådet, for jeg

[Tove Lindbo Larsen.]
mener virkelig, at man ved at indføre dette organ får en alsidighed, der gør, at vi kan være sikre på, at alle interesser, både producenterne og forbrugernes, vil kunne blive varetaget på den rigtige måde. I øvrigt har Sverige også et sådant. Fru Gerda Møller nævnte, at vi skulle kigge lidt på de andre europæiske lande, og dér mener jeg, at vi naturligvis også må kigge på Sverige.

Hr. Niels Jørgen Nielsen syntes, at jeg var lidt kritisk i forbindelse med den industrielle behandling af levnedsmidlerne, og det er jeg også af hensyn til forbrugerne, af hensyn til sundhedstilstanden, og det er derfor, jeg mener, at det må fremføres også her.

Så er jeg i øvrigt enig i meget af det, fru Dagmar Andreassen har sagt, og ikke mindst i, at man er nødt til at lovgive på levnedsmiddelområdet, selv om det var rarere, om man kunne lade være. Men vi må stadig væk sige, at vi skal lovgive for mennesker i dette land.

Hr. Morten Lange var inde på, at jeg havde beskæftiget mig meget med én side af sagen. Jeg mener, at de to ting hører nøje sammen. Jeg mener også, at spørgsmålet om et levnedsmiddelråd i høj grad er et administrationsspørgsmål, og de ting, der følger med, vil det være naturligt at trække frem ved denne lejlighed.

Så vil jeg da glæde mig over, at der er taget så meget hensyn til forbrugerne, som tilfældet er. Vi har brug for en placering af forbrugeren i en helt rigtig målestok i fremtiden.

Niels Jørgen Nielsen: Jeg har lige den enkelte bemærkning til hr. Morten Lange, at jeg synes ikke, der er rigtig logik i denne ængstelse over, at landbrugsministeriet skal udføre kontrollen med landbrugsvarer. Hvis denne logik skal føres videre, må man jo også være meget ængstelig over, at f. eks. arbejdsministeren skal føre kontrol og tilsyn med, hvad der sker på arbejdsmarkedet. Så var fru Dagmar Andreassen noget forarget over, at man ikke må kalde margarine for smør, sådan forstod jeg det faktisk. (Dagmar Andreassen: Nej, nej!). Joh, det var noget i den retning, det var disse betegnelser. Når man tænker på, hvad vi ellers har af regler med hensyn til beskyttelse, med hensyn til ophavsrettigheder, med hensyn til

patenter osv., ville jeg dog føle det ganske urimeligt, hvis man på det område, der her er tale om, frit skulle have lov til at manipulere med disse navne. Jeg tænker på sådan noget som „plantekød“, som jeg også ved fru Dagmar Andreassen har været inde på. Det ville jo give en falsk forestilling om — og det er vel derfor, man vil bruge det — at det er noget, der har med kød at gøre.

Og så tror jeg da ikke, fru Dagmar Andreassen har ret i, at fejlernæringen stiger. Vi er nok enige om, at der er meget at gøre på ernæringens område, det hører bare ikke rigtig hjemme under dette emne. Men taget som helhed er den danske befolkning nok alligevel sundere i dag, end den var for 50 år siden.

Jeg har altså ikke den opfattelse, at dansk levnedsmiddellovgivning har en erhvervsbeskyttende virkning, men det kunne jo være, vi kunne få nogle konkrete eksempler på det.

Må jeg så sige til fru Dagmar Andreassen og fru Tove Lindbo Larsen, der talte om marmelade, at der står vistnok i bekendtgørelsen, at den skal have et brydningsindeks som en 50 pct. sukkeropløsning. Det betyder ikke, at der er 50 pct. sukker. Det betyder, at der er tørstof, som svarer til 50 pct., men der er jo også tørstof fra frugterne.

Til ministeren vil jeg gerne sige, at jeg forstår, at man nu, da man er kommet til at arbejde med problemerne og har fået den praktiske løsning ind på livet, erkender, at det, som forholdene ligger, ikke lader sig gøre at samle det hele i ét ministerium, når man ikke vil samle det i landbrugsministeriet, og jeg tror, det er en erkendelse, alle, der arbejder med disse problemer, vil komme til. Jeg er helt enig i økonomi- og budgetministerens vurdering af eksportens betydning. Men når ministeren, ligesom konkluderer, at vi skal regne med fremover, at landbrugsministeren vil få ansvaret for levnedsmiddellovgivningen, når det drejer sig om eksporten, mens ministeren for forureningsbekæmpelse får ansvaret, når det drejer sig om hjemmemarkedet, vil jeg sige, at så kommer vi ud i den helt store forvirring. Jeg kan ikke se, at en sådan adskillelse kan lade sig gøre. Vi producerer jo ikke specielt for hjemmemarkedet og specielt for eksport, og vi har ikke op igennem hele produktions- og behandlings-

[Niels Jørgen Nielsen.]

processen denne adskillelse. Vi ville i så fald ikke kunne undgå at komme ud for overordentlig store vanskeligheder og overlappinger.

Så må jeg endelig lige minde om, at jeg stillede et direkte spørgsmål til økonomi- og budgetministeren. Det fik jeg ikke svar på, derfor vil jeg gerne gentage det. Jeg spurgte, om det er regeringens opfattelse, at forureningsbekæmpelsesministeren skal have de beføjelser, som mindretallet i betænkningen giver udtryk for med hensyn til at gribe ind over for anvendelse af gødning, foderstoffer osv.? Når jeg spørger om det, er det bl.a., fordi det i den kongelige forordning om ressortfordeling af 11. oktober 1971 hedder om ministeriet for forureningsbekæmpelse, at der til dette ministerium henføres sager vedrørende bekæmpelse af luftforurening, jordforurening og støj, beskyttelse af levnedsmidler, beskyttelse af anvendelse af grundvand og ferskvand osv. Jeg vil gerne have lidt oplysning om, hvordan regeringen fortolker dette, for der kan jo lægges meget forskelligt i det. Jeg vil altså gerne have svar på, om man lægger det samme i dette som dette mindretal i betænkningen.

Dagmar Andreasen: Jeg vil allerførst gerne sige til hr. Niels Jørgen Nielsen, at jeg mener ikke, det er forkert, at man ikke må kalde margarine for smør, men jeg mener, at det er sådan lidt ude i overdrevet, når man ikke må annoncere med, at man kan lave smørrebrød med margarine, og at margarine kan smøres på brød, og det er faktisk det, der står i loven. Men det ville da ud fra mine betragtninger absolut være en fordel, hvis man ikke måtte kalde en citronvand, der aldrig har set andre citroner end den på etiketten, for citronvand.

Med hensyn til plantekød har jeg heller ingen ønsker om, at ordet „kød“ behøver at indgå i betegnelsen for proteiner lavet af soyabønner, men der har jo aldrig været nogen inden for landbrugsministeriet eller noget andet ministerium, som har forbudt os at spise eller kalde noget for kartoffelfrikadeller eller rødbedebøf, men man må ikke lave frikadeller af soyaproteiner, og man må ikke lave bøf af soyaproteiner, og man må ikke lave en ret af soyaproteiner og fotogra-

tere den og sætte den på pakningen, hvis den kan forveksles med en ret, der er lavet af kød. Og så vidt det er mig bekendt, er man endnu ikke færdig med at overveje, under hvilket navn soyaproteiner må markedsføres. Så vidt jeg ved, var det i 1968 — det kan være, det var i 1969 — man begyndte at rode i det, og tanken opstod først i landbrugsministeriet, men havnede senere i indenrigsministeriet. Det sidste, jeg har hørt, er sådan noget som strukturerede, fabrikerede planteproteiner. Det var dog lidt nemmere, hvis man sagde: Dette her er en gullasch eller en bøf eller en frikadelle, der er lavet af soyaproteiner. Så kunne folk da forstå, hvad det var, men selvfølgelig skal det deklareres.

Det er fuldstændig rigtigt, som hr. Niels Jørgen Nielsen siger, at der står i bekendtgørelsen, at brydningsindekset i marmelade skal være 50 pct.; og forudsat at der er frugter i, vil en vis del af sukkeret stamme fra frugten; men den forudsætning skal vi jo have med.

Til ministeren vil jeg gerne sige, at det er rigtigt, at Danmark adskiller sig fra en del af vore nabolande ved, at vi har en stor eksport af landbrugsprodukter, og det er på ingen måde et ønske, at vi skal genere denne eksport. Jeg skal ikke gå ind i nogen diskussion om, hvorvidt det til syvende og sidst vil være det mest hensigtsmæssige at have flere ministerier, for det administrative har jeg, det ligger i sagens natur, ikke megen praktisk kendskab til, jeg kender kun resultaterne af den ressortfordeling, vi har kendt hidtil, og den er ikke så hyggelig. Men det er selvfølgelig en betryggelse, kan man sige, at det, der havner på danskerens bord, kommer under forureningsministeren, men det er ingen betryggelse, hvis alt det, der aldrig havner dér, sorteres under landbrugsministeren, og jeg vil gerne have en forsikring om, at ethvert produkt, der ud fra et sundhedsmæssigt synspunkt er helt i orden, frit skal kunne markedsføres i Danmark. Jeg ville faktisk gerne være helt sikker på, at vi får lavet den ordning.

Med hensyn til den polemiske bemærkning om, at kritikken skulle være kommet på et lidt tidligere tidspunkt, så er den skudt lidt over målet, for jeg har faktisk kritiseret denne levnedsmiddellovgivning,

[Dagmar Andreassen.]

lige siden jeg kom i tinget, og jeg er lige ved at tro, at det er den kritik, der gav anledning til, at én sagde til mig: „For dig bliver det ikke nyt at komme i opposition, det har du jo været hele tiden.“

Morten Lange: Der er et meget klassisk botanisk udtryk — vel hjemlet i tilstrækkelig mange lærebøger til, at landbrugsministeriet ikke kan få det nedkæmpet — som hedder frugtkød, og plantekød er selvfølgelig en rimelig tilsvarende dannelse, hvis man har lyst. Der er et udmærket nyt dansk ord, som hedder „bønnebøf“. Det tilbyder jeg beredvilligt, og alt det hysteri med, at man ikke må antyde, at noget kommer til at ligne kød, hvis det er lavet af soyabønner, kan jeg altså ikke leve med i. Det er jo typiske eksempler på sådan noget, som man kan overtale en landbrugsminister til med lidt held, men man kan ikke overtale noget som helst andet levende menneske til det, og det vil formodentlig kommende landbrugsministre derfor vise så megen stejthed over for, at det i fremtiden ej heller bliver muligt.

Med hensyn til spørgsmålet om koncentrationen af denne lovgivning under én administrativ hat har jeg nærmest på fornemmelsen, at økonomi- og budgetministeren ikke helt overbeviste sig selv med den fremstilling, han gav os, og jeg ser, at hans vanskeligheder er store. Det er ikke alene et spørgsmål om rationel administration, men også om århundredgammel tradition — eller hvor gammel den nu er — og det er som bekendt noget af det værste at bryde. Jeg synes blot, at skulle man have lavet det næstbedste kompromis, så ville jeg have valgt at oprette et landbrugs- og ernæringsministerium, som dog var en samlet instans, og forhåbentlig kunne man få ernæringsdepartementet så tilpas langt væk fra Axelborg, at det gik nogenlunde godt. I hvert fald forekommer forureningsministeriet mig ikke at være nogen lykkelig idé, også fordi jeg gerne så dette ministerium som en meget aktiv og meget koncentreret kerne omkring nogle forholdsvis nye problemer, som meget gerne skulle løses.

Og så dette skel imellem eksporten og importen, som selvfølgelig ikke kan oprettholdes, fordi eksportvarerne har vi dog fra tid til anden fornøjelsen af også at bruge på

hjemmemarkedet. Jeg må sige, at det er et meget kunstigt skel, og det varer såmænd ikke så forfærdelig længe, inden vi får en ny ressortfordeling her. Men nu har jeg forstået, at regeringen har besluttet sig, og så kan man jo se, hvordan det ser ud i skema. Jeg vil stadigvæk håbe, at budgetministeren i denne sag vil huske på sine oprindelige intentioner og forfølge dem med nidkærhed, således at vi inden længe får overvundet lidt flere traditioner i retning af at få et forbrugervenligt ministerium på dette område, som langt bedre vil kunne klare den administration, vi har behov for.

Økonomi- og budgetministeren (Per Hækkerup): Jeg vil gerne takke hr. Morten Lange for hans forståelse for mine vanskeligheder. Jeg kan derimod ikke rigtig takke ham for hans forslag, jeg tror ikke, det ville betyde nogen forbedring i forhold til det, vi har foreslået.

Jeg vil gerne gøre den bemærkning yderligere, at når jeg nævnedes hensynet til eksporten og hensynet til hjemmemarkedet, er det ikke udtryk for, at det er, om jeg så må sige, ressortfordelingskriteriet, for det er da ganske klart, at en væsentlig del af de varer, der kommer på det danske hjemmemarked, er undergivet nøjagtig den samme kontrol som de varer, der eksporteres, og denne kontrol skal naturligvis opretholdes. Det fremgik af min redegørelse, at det, vi i praksis vil lægge til grund for ressortopdelingen, som altså ikke er endelig, idet der er en række love, vi skal gennemgå, er, at det, der vedrører forbrugerledet, det, der vedrører butikkerne osv., det er klart forureningsbekæmpelsesministerens, og det, der vedrører produktionsledet, vil som udgangspunkt for vore drøftelser være de pågældende to ressortministeriers, landbrugsministeriets og fiskeriministeriets. Det er den deling, vi mener skal tilrettelægges, og så kan man i enkeltheder diskutere den, og den diskussion er ikke afsluttet.

Med hensyn til, hvorledes det forholder sig med gødningsstoffer og foderstoffer, vil jeg gerne sige, at det er et af de spørgsmål, som vil blive gjort til genstand for drøftelse, men jeg skal ikke på forhånd gøre mig klog på det, jeg har ikke tilstrækkelig viden om, hvad der kan komme af forurening igennem gødningsstoffer og foderstoffer, men jeg vil

[Økonomi- og budgetministeren.]

jo nok tro ud fra en almindelig betragtning, at man må sige, det hører hjemme i produktionsleddet. Men jeg tør altså ikke afgive nogen endelig og bindende erklæring herom.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændring af søloven, forslag til lov om ændring af lov om skibsregistrering

og

forslag til lov om ændring af lov om forsikringsaftaler.

Valgt blev: *Robert Pedersen, Albertsen, Normann Andersen, Jørgen Peder Hansen, Hjortnæs, Søgaard, Tastesen, Vivike, Kurt Brauer, Henning Andersen, Gerda Møller, Knud Thomsen, Jens Peter Jensen, Kofoed, Mette Madsen, Gudme og Nördqvist.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde [af Frandsen m. fl.].

Valgt blev: *Poul Nielson, Alsing Andersen, Erik Andersen (Sdrj. amt), Knud Damgaard, Helle Degn, Frode Jakobsen, Søgaard, Frandsen, Kurt Brauer, Lowzow, H. C. Toft, Knud Østergaard, Kristen Østergaard, Kaj V. Andersen, Arne Christiansen, Nördqvist og Svend Høugaard.*

Anden næstformand (*Hanne Budtz*): Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Arne Christiansen har meddelt mig, at han ønsker til landbrugsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvad vil ministeren gøre for at hjælpe de landmænd, hvis besætninger ufor skyldt rammes af sådanne smitsomme sygdomme, der ikke er optaget i lov om smitsomme sygdomme hos husdyr, og som medfører dyrenes død eller aflivning, f. eks. falsk hundegalskab?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes onsdag den 2. februar kl. 13.30 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ophævelse af almindeligt sportelreglement.

3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af toldloven.

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension. (Om lærlinge).

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om forsvarets organisation m. v.

6) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om forsvarets personel.

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviste anden næstformand til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 13.12.

47. møde.

Onsdag den 2. februar kl. 13.30.

Formanden: I skrivelse af 31. januar meddeler ministeren for kulturelle anliggender, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om film og biografer.

I skrivelse af dags dato meddeler økonomi- og budgetministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om tjenestemandspension og lov om pensionering af civilt personel m. v. i forsvaret.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af toldloven har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Efter at medlem af folketinget *Faurbye* har nedlagt sit mandat som medlem af folketinget, har vedkommende gruppe i hans sted udpeget *Søren M. Jensen* til at indtræde i det i lov nr. 235 af 27. maj 1950 om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gaveydelse omhandlede udvalg.

Efter at *Robert Pedersen* har meddelt, at han ønsker at udtræde af skatteudvalget, hvortil han var valgt til stedfortræder, har vedkommende gruppe udpeget *Søren M. Jensen* til i hans sted at indtræde i nævnte udvalg.

Den pågældende er herefter valgt.

I skrivelse af 28. januar 1972 anmoder undervisningsministeren om, at der må blive valgt et nyt medlem af *Rask-Ørsted Fondets bestyrelse* for den resterende del af valgperioden 1. november 1971-31. oktober 1975 i stedet for medlem af folketinget *Else-Merete Ross*, der har ønsket at udtræde.

I skrivelse af 31. januar 1972 anmoder økonomi- og budgetministeren om, at der må blive valgt et nyt medlem af *lønningsrådet* for den resterende del af rådets indeværende funktionsperiode indtil 28. februar 1974 i stedet for medlem af folketinget *Søgaard*, der har ønsket at udtræde.

Medlem af folketinget *Ulla Worm* har meddelt mig, at hun ønsker til socialministeren at stille følgende spørgsmål:

„Er det foreneligt med børnehavepædagogernes opgave at arrangere diskussioner med børnene i børnehaverne om „socialisme kontra kapitalisme“, „klassekamp og revolution“ og „skal vi rebellere“?“

Medlem af folketinget *Edele Kruchow* har meddelt mig, at hun ønsker til statsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Mener statsministeren, at det er betryggende for offentligheden og i overensstemmelse med folkestyrets idé, at en af et offentligt råd valgt amtsborgmester bør være i stand til at fortsætte i sit hverv en valgperiode ud uanset et mistillidsvotum ira det råd, der har valgt ham?“

Medlem af folketinget *Burgdorf* har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren iværksætte en undersøgelse af, hvordan de skadelidte efter fenolulykken i Simmersted kan få deres tab dækket?“

Spørgsmålene er optaget på dagsordenen for tingets spørgetid i dag.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Ministeren for kulturelle anliggender (*Niels Mathiasen*): Jeg skal tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om film og biografer*.

Den 13. januar 1971 fremsatte den tidligere minister for kulturelle anliggender et forslag til en ny lov om film og biografer og et forslag til lov om statens filmcentral.

Forslagene gik efter første behandling til behandling i et udvalg, der imidlertid ikke nåede at afslutte sit arbejde i forrige folketingssamling. Udvalget afgav den 1. september 1971 en betænkning, hvoraf fremgik, at man bl. a. ønskede at holde muligheden åben for, at forslagene til lov om film og biografer og lov om statens filmcentral kunne overvejes i sammenhæng med de forestående ændringer i lovgivningen om Danmarks radio og om folkebibliotekerne.

Forslaget til lov om film og biografer genfremsættes nu, men i betydelig ændret skikkelse. Forslaget til lov om statens filmcen-